

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens fund**

Projekt Vytvorenie Komunitného centra pre
pracovnú a vedomostnú mobilitu v Nitre je
podporený z programu ACF - Slovakia, ktorý je
financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014-
2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v
partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti
Bratislava a Karpatskou nadáciou.

SITUAČNÁ ANALÝZA MIGRÁCIE A MOŽNOSTÍ INTEGRÁCIE CUDZINCŮV V MESTE NITRA

Elena G. Kriglerová, Alena H. Chudžíková

Centrum pre výskum etnicity a kultúry

CVEK
centrum pre výskum
etnicity a kultúry

ÚVOD

Vypracovanie tejto situačnej analýzy je súčasťou projektu mesta Nitra COMIN – Komunitné centrum pre pracovnú a vedomostnú mobilitu v Nitre. Výskum pozostával z dvoch fáz. Prvou fázou bol desk-research, v rámci ktorého sme analyzovali existujúce strategické dokumenty, politiky, smernice a všeobecne záväzné nariadenia z hľadiska toho, ako reflektujú tému migrácie alebo kde sa v nich otvára priestor pre vytváranie a implementáciu integračných opatrení. Okrem toho sme analyzovali tiež štatistické údaje o počtoch cudzincov v Nitre z Úradu hraničnej a cudzineckej polície a o počtoch zamestnaných cudzincov v okrese Nitra z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.

V druhej fáze sme v období november 2019 – február 2020 zrealizovali 19 individuálnych kvalitatívnych rozhovorov so zástupcami a zástupkyňami samosprávy, mimovládnych organizácií, vzdelávacích inštitúcií a zamestnávateľov v Nitre, ktoré boli zamerané na preskúmanie rôznych tém, ktoré môžu mať vplyv na integráciu cudzincov v meste a úlohu samosprávy v tomto procese. Súčasťou kvalitatívneho výskumu mali byť pôvodne aj dve fokusové skupiny (so zástupcami samosprávy a štátnej správy a so zástupcami mimovládnych organizácií), avšak vzhľadom na opatrenia prijaté na zabránenie šíreniu COVID-19 nebolo možné fokusové skupiny zrealizovať.

Nasledujúci text tak prináša zistenia z týchto dvoch fáz výskumu. Naším zámerom bolo nielen popísať situáciu, ale navrhnúť aj možné riešenie. Súčasťou každej kapitoly sú preto aj odporúčania pre príslušnú oblasť.

1. NITRA AKO MIESTO PRE ŽIVOT

To, či cudzinci budú mať v Nitre dobré miesto pre život, ak sa preň rozhodnú, či im poskytnú dostatok možností na začlenenie a nakoľko efektívne budú nastavené integračné politiky do veľkej miery závisí aj na tom, ako sa mesto javí svojim obyvateľom, čo ľuďom prináša, umožňuje, alebo naopak, akým výzvam momentálne čelí a pravdepodobne bude čeliť v budúcnosti.

V súčasnosti sa Nitra javí ako menšie krajské mesto, ktoré prechádza výrazným rozvojom. Dobrá dopravná dostupnosť, lokalizácia mesta na západnom Slovensku relatívne blízko pri Bratislave ju robí pre jej obyvateľov príťažlivým mestom. Ako výhodu vnímajú aj to, že je to dostatočne malé mesto na to, aby boli všetky inštitúcie dostupné v podstate „pešo“.

„Ja som sem prišla žiť preto, lebo je to menšie mesto ako Bratislava, sú tu veľmi prívetiví ľudia, mám oveľa viac času na svoje aktivity, s mnohými ľuďmi sa tu poznáte a vždy vám niekto pomôže. Nestrácam zbytočne čas presunmi, ako vo veľkých mestách.“ (médiá)

Nitra má však niekoľko charakteristík, ktoré ju do istej miery odlišujú od iných miest a na ktorých je možné do budúcnosti stavať identitu. To je, koniec koncov aj téma, ktorú momentálne mesto rieši – akým mestom chce byť Nitra, čo sú jej konštitutívne prvky, na ktoré možno nadväzovať aj pri tvorbe verejných politík. Sú to dôležité témy, ktorým je potrebné sa venovať nielen v prípade témy začleňovania cudzincov.

1.2. Nitra je mesto mladých

Ďalšou charakteristikou, ktorá možno odlišuje Nitru od väčšiny slovenských miest je to, že je vnímaná ako mesto mladých. Tým, že v Nitre sídlia dve univerzity a je tu množstvo stredných škôl, Nitra vytvára obraz študentského mesta, kde je možno čoraz častejšie vidieť aj zahraničných študentov či študentov z iných slovenských miest. Podľa viacerých respondentov práve tento aspekt vytvára mestu dobrú povesť a láka aj nových obyvateľov.

To, že je Nitra v podstate univerzitným mestom jej dáva aj moderný nádych a potenciál ďalšieho rozvoja. Aj keď je jedným z najstarších miest, v súčasnosti je duchom mladá:

„Je to rozhodne mesto mladých. Tí sú vonku, zabávajú sa, majú radi moderné technológie. Aj keď sa hovorí, že Nitra je starobylé mesto, podľa ma veľmi napreduje a rozvíja sa. Máme tu stále nových ľudí, zo Slovenska aj z iných krajín. Nitra rozhodne napreduje.“ (samospráva)

Aj pre študentov zo zahraničia je toto dôležitý aspekt, pre ktorý sa im v Nitre páči.

„Je to veľmi pekné mesto, ideálne pre študujúcich. Malé mesto, kde je všade blízko, nepotrebujeme veľa cestovať, všade prídem za 20 minút pešo. Teraz, keď som doma (v Srbsku), chýbajú mi moji spolužiaci a priatelia, ktorých som si našiel.“ (zahraničný študent)

1.3. Nitra je mesto Jaguára

Téma, ktorá sa skloňuje v súčasnosti v meste najviac a faktor, ktorý až „ťažkou nohou“ vstúpil do toho, čím Nitra je, ako sa vyvíja a kam smeruje, je obrovská výstavba automobilky Jaguar Landrover, ktorá stále v Nitre prebieha. To, že vznikla táto automobilka, do veľkej miery zmenilo „tvár“ mesta, priority, zamestnanosť, spolužitie, takmer všetky oblasti života:

„Mesto sa akoby otáča iným smerom. Bolo otočené na juh smerom k vinohradníctvu a poľnohospodárstvu. Teraz sa otáča smerom na sever, tam je síce pôda, pestuje sa tam, ale plánuje sa tam veľká výstavba, aj sídlisko. To veľmi zmení charakter mesta.“ (samospráva)

Výstavba automobilky ovplyvnila aj dopravu v meste (pozri nižšie), zloženie obyvateľstva, zamestnaneckú štruktúru a aj výstavbu. Nedostatočná komunikácia v úvodných fázach budovania automobilky a slabé informácie, ktoré boli poskytované obyvateľom na začiatku projektu ovplyvnili aj to, aký postoj majú ľudia k tejto výstavbe. Kým spočiatku prevažovala radosť nad tým, že do mesta príde veľký investor, čo sa odrazí na ekonomickom rozvoji mesta a kvalite života, v súčasnosti sa prejavujú aj veľmi negatívne reakcie obyvateľov a skepsa k budúcnosti:

*„Najviac to vnímajú obyvatelia mestskej časti Dražovce, vykúpila sa tam poľnohospodárska pôda, veľa sa tam postavilo, pričom to ešte nie je koniec, budúci rok by mali stavať zrkadlový obraz toho, čo tam je teraz a v roku 2025 je plánovaná tretia časť. Ľudia boli veľmi obťažovaní výstavbou – kameň, prach, výkopové práce, stratili vodu zo studní...**Ľudia to pociťujú ako skrivodlivosť, lebo mysleli, že závod alebo štát im to nejako vykompenzujú, že zainvestujú do verejného priestoru.**“* (samospráva, zvýraznenie doplnené autorkami)

Táto situácia ovplyvnila aj vzťahy v meste, konkrétne v spomínanej mestskej časti. Ukazuje sa, ako nedostatočná komunikácia a kompenzácie výstavby môžu ovplyvniť nielen samotný charakter územia (výstavba, zmeny prostredia, infraštruktúra), ale aj zmeny vo vzťahoch a postojoch ľudí a môžu byť potenciálnym zdrojom napätia a konfliktov (pozri viac v časti Postoje k cudzincom).

1.4. Výzvy, ktorým aktuálne mesto čelí

To, že je Nitra vnímaná ako dobré miesto pre život a obľúbený domov jej obyvateľov však neznamená, že nečelí mnohým výzvam, ktorým by mesto malo venovať pozornosť, pretože ich riešenie môže ovplyvniť celkový pocit „pohody/well being“ v meste, ochotu sem prichádzať žiť a ostávať tu trvalo. Preto sme sa zamerali aj na negatívne aspekty a to, čomu v súčasnosti Nitra najviac čelí.

1.4.1. Prázdne centrum mesta

Pre identitu mesta, trávenie voľného času a vytváranie sociálnych väzieb je veľmi dôležitý **verejný priestor**. Ako jedna z najdôležitejších výziev je v súčasnosti v Nitre vnímané to, že sa postupne vyprázdňuje centrum mesta a pešia zóna. Je to spôsobené najmä výstavbou obchodného centra Mlyny, kam sa v uplynulých rokoch „presunuli“ obyvatelia z verejných priestorov pešej zóny. Vďaka tomu, že sú v ňom dobré možnosti parkovania, možnosti pre trávenie času s deťmi a nákupy, stáva sa z obchodného centra akési nové centrum, ktoré výrazne mení spôsoby trávenia času. Táto téma výrazne rezonuje medzi všetkými respondentmi:

„Pešia zóna je úplne slabá. Nie je tam žiaden život. Čítala som, že by mala ožiť, to by bolo veľmi dobre. Lebo keď si porovnáte napríklad Košice, tam to žije. Ľudia si navykli chodiť do nákupných centier, čo je veľmi zle.“ (samospráva)

Problémom je, že historické domy v centre mesta prešli reštitúciou a noví majitelia začali prenajímať budovy za tak vysoké nájomné, že tam zanikli obchody, reštaurácie neposkytujú dostatočné služby a pre ľudí nie je lákavé chodiť do centra mesta.

Vedenie mesta sa snaží túto situáciu meniť, ide to však len veľmi pozvoľna a je potrebné nájsť spôsob, ako opäť dostať ľudí do spoločných verejných priestorov. **Aj vďaka kultúre, športu, aktivitám, ktoré môžu robiť spoločne sa totiž vytvára identita obyvateľa mesta a dôležité väzby, ktoré vytvárajú kultúrny a sociálny kapitál.** Vďaka tomu sa mesto môže rozvíjať aj ďalej a lákať aj nových obyvateľov. To je dôležité aj pre situáciu cudzincov, ktorí potrebujú mať pocit prináležania a to sa dá len vďaka sociálnej súdržnosti a väzbám, ktoré v meste vznikajú.

1.4.2. Dopravná situácia

Pre mnohých je v súčasnosti negatívnym aspektom fungovania v meste dopravná situácia. Doprava sa čoraz viac zahusťuje, vznikajú zápchy, ľudia sa nevedia presúvať tak efektívne, ako tomu bolo v minulosti. Nedostatočná podpora cyklotrás a alternatívnych foriem dopravy sa

podpisuje pod túto negatívnu situáciu. Toto je téma, ktorá je však aktuálna v každom rozvíjajúcom sa meste. Na subjektívny pocit pohody má však aj táto oblasť výrazný vplyv a aj v našom výskume bola táto téma skloňovaná prakticky u každého respondenta. Pri stanovovaní priorit mesta je dôležité zaujímať sa aj o tieto aspekty života v meste.

1.4.3. Negatívna povest' – nacionalizmus a segregácia

Mnohí zástupcovia mesta a aj iných inštitúcií poukazujú na to, že v uplynulých rokoch sa čoraz viac začína objavovať obraz Nitry ako mesta „extrémistov“. Aj kvôli kauze baru Mariatchi, alebo niektorým politickým reprezentantom mesta, ktorí významnú časť predvolebnej kampane venovali nenávisným prejavom voči rôznym skupinám. V meste pôsobia aj viaceré extrémistické skupiny, čo má negatívny vplyv na povest' mesta:

„Možno by som spomenul aj ako je mesto vnímané zvonka v tých negatívnych veciach kvôli rôznym udalostiam – klub Mariatchi, Hedviga Malinová...v podobe, že je mesto vnímané ako mesto nacionalizmu a neznášanlivosti. Plus to, že bez toho, aby to mesto iniciovalo (ale zároveň tomu nezabránilo), vznikli segregované rómske školy a popri nich segregované oblasti, to by sme chceli postupne meniť.“ (samospráva)

Viacerí vnímajú aj to, že sa v meste žije menej **bezpečne** ako v minulosti. Ako kritická je vnímaná situácia na Mostnej ulici, kde najmä v noci dochádza k rôznym konfliktom, ktoré je veľmi komplikované riešiť. Aj pre deti je mesto menej bezpečné:

„Mesto sa mení, už by som sa bála nechať dieťa večer vonku, zvyšuje sa násilie aj agresivita, ľudia sú nervóznejší, hejterskejší.“ (samospráva)

1.5. Ľudia, vzťahy – kto je Nitran?

Na to, ako sa v meste žije vplýva nielen to aké sú infraštruktúrne možnosti alebo možnosti trávenia voľného času či celkového života, ale aj to, ako sú nastavené vzťahy v meste, akí ľudia v ňom žijú a či je možné mať pocit bezpečia, prináležania a spoločnej komunity.

V Nitre žijú často ľudia, ktorí majú skôr vidiecky spôsob života – netravia čas vonku, stretávajú sa len v rámci svojich rodín, nevyhľadávajú verejné priestory. To môže mať vplyv aj na vyššie spomínané „vyprázdenie“ centra mesta. Avšak ovplyvňuje to aj identitu mesta a sociálny kapitál, ktorý je potrebný na vzájomné spolužitie.

Tu je však veľmi dôležité, aby mesto podporovalo zvyšovanie záujmu o verejný život a verejný priestor aj aktivitami mesta. Vedenie mesta si túto situáciu uvedomuje.

„Pomohlo by, keby sa ľudia mali kde stretávať. Ak nemáte malé deti a nechodíte s nimi na ihriská, tak sa vlastne nemáte kde stretnúť s ľuďmi. Možno, keby bolo nejaké komunitné centrum alebo niečo také, kde by sa ľudia mohli stretávať.“ (samospráva)

Viacerí poukazovali na to, že Nitrania (ale veľmi podobne ako ostatní obyvatelia Slovenska) sú skôr konzervatívnejší, neotvárajú sa príliš zmenám, ani inováciám, skôr sa držia svojho zaužívaného spôsobu života.

„Ako všade. Každý je rád, keď je sám s rodinou a ide domov. Nikto s nikým nemá žiadne vzťahy.“ (základná škola)

Je ťažké povedať, kto je Nitranom. V súčasnosti je to skôr mix rôznych typov ľudí, keďže tu žijú starí Nitrania, ale je veľmi výrazná aj migrácia do mesta z okolitých obcí, či satelitov, veľa študentov a začína aj narastať počet ľudí zo zahraničia.

Vyvstáva tak téma, ako budovať identitu obyvateľa mesta, hľadať spôsoby, ako docieľiť, aby sa ľudia radi prihlasovali k tomu, že patria k Nitre, že sú jej súčasťou. Túto identitu však treba budovať práve na rozmanitosti ľudí a hľadaní, čo ich spája viac ako toho, čo ich rozdeľuje.

1.6. Akým skupinám sa v meste žije dobre a komu ťažšie?

Napriek tomu, že v meste je v súčasnosti nízka nezamestnanosť a Nitra sa ekonomicky výrazne rozvíja, stále existujú skupiny, ktoré majú ťažšie socio-ekonomické podmienky na život ako iní obyvatelia. Veľkou témou je rómska komunita, ktorá sa čoraz viac ocitá na okraji spoločnosti, aj kvôli dopadom segregácie, ktorá postupne v meste nastáva. Vznikli už tri prakticky čisto rómske školy a určité oblasti sa stávajú aj rezidenčne segregovanými, pretože z nich odchádza nerómske obyvateľstvo. Väčšie prehlbovanie segregácie do budúcnosti môže znamenať zhoršovanie ich socio-ekonomickej situácie a aj zvyšovanie napätia medzi obyvateľmi. Môže mať aj negatívny dopad na sociálnu súdržnosť.

Ako zraniteľné sa javia aj mnohohodetné rodiny, či ľudia v horšej socio-ekonomickej situácii. Na to, či mesto dostatočne reaguje na ich potreby, nepanuje jednoznačný názor. V meste bolo realizovaných množstvo aktivít na podporu ľudí v ťažkej sociálnej situácii, Nitra je jedným z pozitívnych príkladov podpory verejných politík zameraných na túto tému.

Avšak ešte stále chýba dostatočne efektívny podporný systém pomoci rodinám, ktoré sa ocitnú v núdzi. V tomto plní dôležitú úlohu viacero mimovládnych organizácií, ktoré poskytujú rôzne formy pomoci a spolupracujú aj s mestom na poskytovaní podpory (pozri viac v časti Sociálne služby pre cudzincov)

Vo svojich politikách Nitra venuje výraznú pozornosť obyvateľom so zdravotným postihnutím, ktorých však žiadny z respondentov nespomenul pri otázke na to, komu sa v Nitre žije horšie a komu lepšie. V roku 2015 však mesto prijalo Akčný plán – Nitra pre všetkých, v ktorom za konštatujú, že opatrenia, ktoré zlepšujú podmienky a kvalitu života obyvateľov, sú podmienkou trvalo udržateľného rozvoja. Bezbariérový prístup k verejným priestranstvám, k doprave, informáciám či službám zaručuje rovnaký prístup osôb so zdravotným postihnutím k ich ľudským právam a základným slobodám, scitlivoje obyvateľov na rešpektovanie a akceptovanie rôznorodých potrieb ľudí, je prospešný pre všetkých obyvateľov a návštevníkov a zvyšuje povedomie o zmysle a význame konceptu mesta pre všetkých (Nitra pre všetkých). Akčný plán sa zameriava najmä na zabezpečenie bezbariérovosti verejnej dopravy a súvisiacej infraštruktúry, verejných priestranstiev, ale aj na zabezpečenie dostupnosti informácií a komunikácie najmä pre nevidiacich a nepočujúcich. Okrem si za cieľ kladie aj scitlivovanie verejnosti a zamestnancov samosprávy na rozmanité potreby obyvateľov so zdravotným postihnutím a iným znevýhodnením.

Odporúčania:

1. V strategických dokumentoch, ako aj v prioritách mesta venovať pozornosť nielen infraštruktúrnemu rozvoju mesta a zlepšovaniu socioekonomickej situácie, ale aj téme sociálnej súdržnosti a budovaniu vzťahov medzi rôznymi skupinami obyvateľov
2. Identifikovať oblasti, na ktorých je možné budovať identitu mesta – ako osloviť obyvateľov, čo im ponúknuť, aby mali nielen uspokojivé životné podmienky, ale aby sa cítili byť akceptovanými a vítanými obyvateľmi mesta
3. Verejné priestory sú kľúčovým faktorom pre budovanie identity mesta a sociálnej súdržnosti – mali by reagovať na potreby a očakávania obyvateľov a vytvárať priestor, ktorý láka obyvateľov, aby v ňom trávili čo možno najviac času a vznikla tak alternatíva k obchodným centráam
4. Komunikácia mesta – je kľúčové, aby všetky zmeny, ktoré sa v meste dejú, najmä tie, ktoré súvisia s veľkými investíciami, boli efektívne komunikované obyvateľom a diskutované s nimi. Prostredníctvom spoločných stretnutí a participatívnych procesov je možné efektívne predchádzať potenciálnemu napätiu alebo konfliktom medzi obyvateľmi

2. CUDZINCI V MESTE

V meste Nitra bývalo ku dňu 1.5.2001 (podľa evidencie Mestského úradu v Nitre) 87 613 obyvateľov. V januári 2019 pritom v Nitre žilo už len 78 559 obyvateľov. Z analýzy populačného vývoja mesta Nitry v roku 2015 vyplývalo, že na konci 80. a 90. rokov sa narušili dlhodobé demografické tendencie. Výrazne sa zmenilo reprodukčné správanie obyvateľstva, ktoré sa prejavovalo najmä v prudkom znižovaní počtu živonarodených detí. Z vývoja živonarodenosti a úmrtnosti vyplývalo, že hrubá miera prirodzeného prírastku bola v tom období veľmi nízka. Okrem znižovania prirodzených prírastkov obyvateľstva dochádzalo aj k postupnému znižovaniu intenzity migračných pobytov (Konceptia rozvoja mesta Nitra, 2015).

Vychádzajúc z demografických projekcií v roku 2015 sa predpokladalo, že počet obyvateľov sa bude vyvíjať v dvoch variantoch:

- **nízky variant** predpokladal pokračujúci pokles pôrodnosti a stagnujúcu, príp. mierne rastúcu úmrtnosť – ročný nárast obyvateľstva vysoký

2001 obyv.	r n o (%)	2005 obyv.	r n o (%)	2 010 obyv.	r n o (%)	2015 obyv.	r n o (%)	2020 obyv.
87 613	0,05	87765	0,03	87897	-0,01	87 853	-0,05	87 633

- **vysoký variant s migráciou**, ktorý mal byť v územno-plánovacej dokumentácii mesta Nitra tvoriť základ pre bilančné úvahy, pre ktoré je rozhodujúcim faktorom počet obyvateľov, uvažoval do návrhového obdobia s nasledujúcim počtom obyvateľov:

2001 obyv.	r n o (%)	2005 obyv.	r n o (%)	2 010 obyv.	r n o (%)	2015 obyv.	r n o (%)	2020 obyv.
87 613	0,12	88 071	0,14	88 687	0,05	88 908	0,10	89 352

Migračné prírastky obyvateľov v Nitre mali byť závislé od stability hospodárskej základne v sídle a v jeho záujmovom území. Rozvoj hospodárskej základne na území mesta sa však nedal jednoznačne presne prognostikovať (Konceptia rozvoja mesta Nitra, 2015).

Demografické zmeny konštatuje aj Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Nitry (ďalej len PHSR, 2015) a hneď v úvode konštatuje, že starnutie populácie je jedným zo sociálnych rizík, ktorým mesto čelí (okrem toho riziko predstavuje tiež polarizácia spoločnosti a segregácia). PHSR navyše uvádza, že migračná kríza, ktorá bola jednou z najvýraznejších tém roku 2015, predstavuje globálnu krízu s potenciálnym dopadom aj na lokálnej úrovni.

Cieľom samospráv by preto malo byť budovanie „odolných“ miest, ktoré dokážu takéto riziká a výzvy zvládnuť. PHSR vidí cestu v budovaní silnej konkurencieschopnej lokálnej ekonomiky, maximálnom využívaní udržateľnej dopravy, poskytovaní efektívnych a kvalitných verejných služieb, vytváraní priestoru pre aktívne miestne komunity a zároveň v uskutočňovaní takých rozhodnutí, ktoré zabezpečia zdravý rozvoj mesta a elimináciu možných rizík (PHSR, 2015).

2.1. Počet cudzincov v meste

Ani jeden zo strategických dokumentov mesta nepracuje s témou pracovnej či vedomostnej mobility v Nitre. Na jeseň roka 2019 pritom malo v Nitre nejaký typ pobytu **5143 cudzincov**, z toho **2661 pochádzalo z krajín mimo EÚ/EHP** (teda z tzv. tretích krajín) a **2482 bolo z členských štátov EÚ**. Medzi cudzincami výrazne prevažovali muži (3419) and ženami (1724). Z hľadiska veku prichádza najviac cudzincov v produktívnom veku 30-54 rokov (2983), druhý najvyšší počet je vo vekovej kategórii 15-29 rokov (1253). Vo veku 55-70 rokov malo v Nitre pobyt 639 cudzincov. Maloletých vo veku 0-14 rokov bolo 176. Najmenej bolo cudzincov, ktorí boli starší ako 71 rokov (92).

V nasledujúcich tabuľkách uvádzame prehľady počtov cudzincov podľa krajín pôvodu (najčastajšie zastúpené), dôvodu/účelu pobytu a typu pobytu.

Tabuľka 1: Desať najčastejších krajín pôvodu cudzincov s pobytom v Nitre

Počty občanov tretích krajín		Počty občanov členských štátov EÚ	
Krajina pôvodu	Počet	Krajina pôvodu	Počet
Srbsko	993	Taliansko	498
Ukrajina	881	Rumunsko	391
Vietnam	125	Bulharsko	295
Rusko	101	Česká republika	281
Gruzínsko	68	Poľsko	231
Macedónsko	66	Spojené kráľovstvo	147
Irak	63	Nemecko	141
Čína	45	Španielsko	115
Bosna a Hercegovina	40	Maďarsko	91
India	34	Rakúsko	55

Zdroj: ÚHCP, k 15.10.2019

Tabuľka 2: Počty cudzincov v Nitre podľa dôvodu pobytu

Dôvod/účel pobytu	Počet
Azyl	62
Zlúčenie rodiny	377
Zamestnanie	1265
Podnikanie	145
Občan EÚ	2484
Štúdium	156
Tolerovaný pobyt	1
Slovák žijúci v zahraničí	605
Záujem SR	13
Osobitná činnosť	35

Zdroj: ÚHCP, k 15.10.2019

Tabuľka 3: Počty cudzincov v Nitre podľa typu pobytu

Typ pobytu	Počet
Trvalý	2283
Prechodný	2859
Tolerovaný	1

Zdroj: ÚHCP, k 15.10.2019*

Tabuľka 4. Počet cudzincov podľa štátnej príslušnosti a typu pobytu v meste Nitra

Štátna príslušnosť	Typ pobytu			Spolu
	Trvalý	Prechodný	Tolerovaný	
Bosna a Hercegovina	2	38	-	40
Bulharsko	295	-	-	295
Česká republika	281	-	-	281
Čína	31	14		45
Francúzsko	52			52
Gruzínsko		68		68
India	9	25		34
Irak	62	1		63
Macedónsko	21	45		66
Maďarsko	91			91
Nemecko	141			141
Poľsko	231			231
Rumunsko	391			391
Rusko	41	60		101
Veľká Británia	147			147
Srbsko	23	970		993
Španielsko	115			115
Taliansko	498			498
Ukrajina	37	844		881
Vietnam	41	84		125

Zdroj: ÚHCP, k 15.10.2019

2.2. Informovanosť o počtoch cudzincov v Nitre

Pre tvorbu akýchkoľvek politík je dôležité poznať reálnu situáciu, a teda aj štatistiky týkajúce sa cieľovej skupiny. Preto nás vo výskume zaujímalo aj to, či respondenti, najmä zástupcovia a zástupkyne samosprávy majú prehľad o tom, koľko cudzincov v Nitre žije. Rozhovory ukázali, že väčšina zástupcov samosprávy odhadovala počet cudzincov na úrovni okolo 3000 (pričom reálny počet je vyše 5000, ako uvádzame vyššie). Len jedna respondentka zo samosprávy disponovala presnými údajmi z cudzineckej polície, avšak týkali sa len cudzincov s trvalým pobytom a v tej súvislosti otvorila otázku, koho vlastne možno považovať za cudzinca.

Informácie, ktoré mali respondenti zo samosprávy k dispozícii pochádzali buď z cudzineckej polície alebo z úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. Ostatní respondenti, teda školy, MVO, zamestnávateľia, vychádzali pri odhadovaní počtov cudzincov v Nitre zo svojich skúseností a dojmov.

2.3. Kto prichádza?

Ako najpočetnejšie skupiny cudzincov respondenti reflektovali občanov Ukrajiny, Srbska, ale aj Rumunska a Ruska. Ich príchod si spájali predovšetkým so spustením výroby Jaguáru – Landrover. Niektorí respondenti uvádzali aj občanov Veľkej Británie, Japonska a Talianska, ktorých si spájali predovšetkým s vyššími manažérskymi pozíciami v medzinárodných firmách, ktoré pôsobia v Nitre a okolí. Napriek tomu, že Nitru viacerí respondenti vnímali ako študentské mesto, prítomnosť zahraničných študentov reflektovali minimálne.

Respondenti najčastejšie vnímali mužov – cudzincov. Považujú ich za tých, ktorí prišli zarobiť, aby užívali rodinu, ktorá ostala v ich rodnej krajine.

„(...) vidím tých chlapov v montérkach, okolo ôsmej si idú kúpiť večeru, fľašu – jeho vízia večer je, že prídem, ľahnem a ráno idú do práce. Rodina v čudu, sú ďaleko a nemajú nič iné. Mrzí ma, keď na nich ľudia zazerajú – ale nech si to zoberú z ich strany. Ved' oni sa snažia postarať sa o svoje rodiny, makajú, musia zarobiť, bohviekoľko nezarobia.“ (zakladná škola)

Niektorí respondenti a respondentky však už vnímajú aj iný trend, a tým je príchod rodín, ktorým tu už muži/otcovia vytvorili podmienky.

„Najprv prichádzajú sami muži, vidíme to aj na našich zamestnancoch. Prichádzajú najprv muži, lebo potrebujete si zvyknúť, musíte sa nejakým spôsobom zastabilizovať, musíte mať príjem. A akonáhle ho majú, tak si dovedú aj svoje rodiny, nie všetci, ale cca. ¼ z našich zamestnancov.“ (zamestnávateľ)

Migrácia v Nitre je teda vnímaná primárne ako pracovná migrácia, najmä na pozície vo výrobe a iba čiastočne na vyššie manažérske pozície. Na nižšie kvalifikované práce podľa respondentov prichádzajú najmä občania krajín na východ od Slovenska, na vyššie kvalifikované pozície najmä občania zo západných krajín.

2.4. Reflexia kultúrnej rozmanitosti vo verejnom priestore

Narastajúcu kultúrnu rozmanitosť v meste si uvedomovali prakticky všetci respondenti a v rozdielnej miere ju vnímali aj vo verejných priestoroch. Mnohí si cudzincov všímali počas nákupov v supermarketoch, kde registrovali najmä občanov Srbska, Ukrajiny a Rumunska. V niektorých respondentoch a respondentkách to vyvolávalo nie práve pozitívne pocity, najmä v začiatkoch, kedy to pre obyvateľov Nitry skutočne predstavovalo niečo nové:

„Keď sa začal stavať Landrover, tak vtedy bol taký nápor, húfy, aj takých počernejších, to boli Rumuni a takíto. To bolo vidno, že vám vyšli z jedného auta, plno takýchto tmavých v špinavých mundúroch. Vtedy to boli asi hlavne robotnícke pozície, ale teraz to už nie je také veľké (...) A oni vtedy nevedeli komunikovať, vypýtať si salámu alebo tak. Vtedy ste si tak všimli, že áno, v potravinách to tu je, špinaví vybehli, teda v špinavých montérkach.“ (zamestnávateľ)

Okrem toho si však cudzincov všímali aj na uliciach, v MHD, vo svojom susedstve, či vo fitness centrách. Uvedomovali si, že v týchto priestoroch čoraz viac počujú iné jazyky. V Nitre tiež funguje niekoľko reštaurácií, ktoré vlastní cudzinci (talianska, indická a pod.). Respondenti z oblasti školstva, ale aj respondenti, ktorí majú školopovinné deti, reflektovali aj prítomnosť detí cudzincov v triedach.

Zaujímavosťou je, že niektorí respondenti uvádzali, že vedia o tom, že počet cudzincov v Nitre narastá, ale oni sami s tým skúsenosť nemajú, pretože nechodia večer von, do podnikov:

„Ja sa moc „netúlam“ po vonku, takže ja to nejak neregistrujem. Možno ľudia, ktorí viac chodia po podnikoch. Je tu jedna taká ulica, kde je viac takých reštauračných zariadení, tak som počula, že ich viac vidno“ (samospráva).

Akoby práve bary a reštaurácie boli miestami, kde sa cudzinci vyskytujú najviac.

Jedna z respondentiek vyjadrila aj svoju obavu, či sa cudzinci v Nitre cítia bezpečne, pretože ona sama vo svojom okolí vnímala nárast podpory extrémnej pravice. Z tohto dôvodu sú podľa nej cudzinci pomerne utiahnutí a na verejnosti sa veľmi neprejavujú.

Len dvaja respondenti spomenuli aj prítomnosť komunity irackých kresťanov, ktorí boli do Nitry a okolia presídlení z irackého Erbilu ako utečenci v roku 2016. Napriek tomu, že v tom čase to chvíľu vyvolávalo medzi obyvateľstvom vášne (samospráva), v súčasnosti už respondenti vnímali skôr pracovnú migráciu.

Prítomnosť zahraničných študentov v meste nereflektoval z respondentov nikto, okrem tých, ktorí boli sami zahraničnými študentmi, a teda sa v týchto kruhoch a komunitách pohybovali prirodzene. Ako uviedla jedna z nich, *iných cudzincov v Nitre si už ani nevšímam. Lebo Nitra je študentské mesto, sú tam ľudia z celého sveta. Kým som žila len doma v našej dedine a šla som do mesta, hneď som si všimla všetkých, čo sú iní. V Nitre sa mi to zdá normálne“ (zahraničná študentka).*

2.5. Čo prináša migrácia?

Jedným z najčastejšie spomínaných prínosov zahraničnej migrácie do Nitry je vykrývanie nedostatku pracovnej sily. Nitra je mestom s mimoriadne nízkou nezamestnanosťou (ku koncu marca 2020 bola miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Nitra na úrovni 2,41%, v priebehu apríla aj v dôsledku obmedzení súvisiacich so šírením korónového vírusu stúpla na 3,66%¹).

V niektorých sektoroch, ako je napríklad mestská a prímestská doprava bol nedostatok pracovníkov taký citelný, že ochromoval ich fungovanie. Ako uviedli zástupcovia jedného z najväčších zamestnávateľov cudzincov v Nitre, voľné pracovné miesta sa im nepodarilo obsadiť ani

---

¹ Štatistické údaje Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.

intenzívnym náborom v regiónoch stredného a východného Slovenska. Preto pristúpili k náboru na Ukrajinu, vďaka čomu mohli naplno obnoviť svoje služby v oblasti dopravy. Ako okrajový sa však objavil aj názor, že problém s nedostatkom pracovnej sily je len fiktívny.

I: *„A keď zamestnávateľa hovoria, že oni už nevedia nájsť ľudí na niektoré pozície a preto musia hľadať v zahraničí?“*

R: *„Tomu neverím vôbec. Pohovorme si o tom, ako dávajú platy súkromníci – časť na papier a časť na ruku. A toto Slováci nechcú a cudzinci to asi akceptujú, lebo napríklad na Ukrajine má lekár nástupný plat 200 eur, tak pre nich je to tu niečo úžasné. Ale toto má veľa aspektov. Aby som tu zase nejak nepôsobila, že som z ľudovej strany, to zas nie. Ale myslím si, že nemá zmysel, aby sem chodili, neprinesie to nič dobré.“* (zamestnávateľ)

Medzi respondentmi bolo v rovnakej miere prítomné vnímanie pozitívnych aspektov, ktoré zahraničná migrácia do Nitry prináša, ako aj tých negatívnych. Z **pozitívnych aspektov** respondenti vyzdvihovali napríklad pracovnú morálku:

„(...) synovec robí v Jaguári a vraví, že sa mu lepšie robí so zahraničnými, lebo sú vďační, že majú prácu, nedovolia si povedať, že nie. Slováci sa odujú, chcú veľký zárobok.“ (základná škola)

„Ukrajinci sem doniesli to, že naši zistili, že sme dokázali nájsť ľudí a obsadiť tie nedostatkové pozície a to ich trošku naštartovalo vo výkonoch. Lebo Ukrajinci prišli kvôli tomu, aby zarobili peniaze, takže zobrali aj službu navyše, nejaké hodiny navyše. Naši to videli a oni týmto prichádzali o peniaze, takže sa chytili.“ (zamestnávateľ)

Nové kultúry boli zároveň vnímané ako **obohatenie** v zmysle, že „Nitra už nie je až také provinčné mesto“ (samospráva). Uzavretosť voči iným kultúram nás podľa ďalšej respondentky ochudobňuje. Cudzinci prinášajú nové prvky aj v podobe hmotnej kultúry, ktorú sa však zatiaľ snažia prezentovať najmä už etablované komunity Rusov a Poliakov (samospráva). Aj SWOT analýza k novo vytváranej stratégii rozvoja kultúry v meste Nitra uvádza kultúrnu rozmanitosť mesta ako jednu zo silných stránok, na ktorých je možné stavať (SWOT analýza, Stratégia rozvoja mesta Nitry v oblasti kultúry, kreatívneho priemyslu a cestovného ruchu na obdobie 2021-2030, 2020).

Negatívne očakávania v súvislosti so zahraničnou migráciou vo výpovediach respondentov súviseli najmä s **obavami zo zvýšenej kriminality či narušenia verejného poriadku**.

„Ako negatívum vnímam to, že mnoho cudzincov prišlo len kvôli práci. A keď nepracujú, majú tendenciu sa opíjať a zabávať, ale to robia aj Slováci. Nitrania to berú horšie, keď to urobí niekto z cudziny. Keď to urobí niekto z Nitry tak to nevidia, uplatňujú dvojité meter.“ (samospráva)

Takéto trávenie voľného času najmä v komunitách robotníkov zo Srbska, Rumunska a Ukrajiny vnímali viacerí respondenti ako časté a problémové. Respondent z Ukrajiny, ktorý sám pracuje na robotníckej pozícii v priemyselnom parku sám hovoril o dvoch typoch Ukrajincov, ktorí do Nitry prichádzajú:

„Prvý typ sú takí, čo potrebujú len prácu. A keď nemajú prácu alebo je večer, tak pijú alkohol, sedia na Facebooku, Youtube, pozerajú videá a televíziu. A druhý typ Ukrajincov spoznávajú Slovensko a chodia aj do iných miest na Slovensku na výlety, aj do Maďarska, do Rakúska.“ (občan Ukrajiny)

Respondenti tiež uvádzali obavy obyvateľov z toho, že **cudzinci im berú prácu alebo znižujú mzdy**, avšak sami hovorili, že tieto obavy sú neopodstatnené.

Okrajovo sa vo výpovediach respondentov objavil aj **strach z „miešania“ kultúr** a z toho, že kultúry, ktoré prinášajú cudzinci, nie sú kompatibilné s tou slovenskou.

„Ja som toho názoru, že v určitej miere je to prospešné. Nie som za to, aby sa tu vytvárali komunity, aby si tu moslimovia robili svoje a my sa budeme báť. V určitej miere sa vie ten človek prispôbiť. Je škodlivé, keď začne prevažovať nejaká menšina a začne diktovať.“ (zamestnávateľ)

Respondenti, ktorí vyjadrovali tieto názory sa obávali kultúrnych stretov a konfliktov a toho, že cudzinci sa nebudú vedieť začleniť, najmä ak ich počet bude rásť.

2.6. Vnímanie multikulturalizmu a integrácie

Ambíciou mesta je posilňovať svoje postavenie ako centra inovácií, podnikania a vzdelania s nezameniteľnou kultúrnou identitou, ako uvádza PHSR z roku 2015. V tejto časti nie je bližšie ozrejmene, čo je obsahom tejto kultúrnej identity, ale s narastajúcou zahraničnou migráciou je možné zahrnúť do nej aj aspekt kultúrnej rozmanitosti.

To by bolo aj v súlade s víziou mesta: **Nitra je moderné a otvorené mesto pre všetkých** (PHSR, 2015).

Nitra má **bohaté kultúrne zázemie** a množstvo kultúrnych podujatí z rôznych oblastí (divadlo, vážna hudba, múzeá, folklór). V súvislosti s pôsobením miestnych univerzít je Nitra aj miestom konania mnohých konferencií a workshopov. To všetko predstavuje aj potenciál pre prezentáciu a komunikáciu témy multikulturalizmu a rozmanitosti kultúr a kultúrnych identít (Analytická časť PHSR).

Podklady mesta na prípravu kandidatúry Nitry na Európske hlavné mesto kultúry 2026 pracujú aj s konceptom, ktorý predpokladá, že najväčším kapitálom mesta sú ľudia, ktorí v ňom žijú, a to z rôznych vekových, sociálnych a etnických skupín. Tento koncept, ktorý nazývajú „Feel free to“ konštatuje, že najväčším problémom je **nedôvera a strach z inakosti**. Súčasťou iniciatív v rámci EHMK Nitra 2026 by mala byť aj participácia rôznych skupín obyvateľstva, vrátane migrantov (Feel Free to, 2020). Ďalší z konceptov (Breaking point) pracuje s témou pracovnej migrácie v Nitre a pýta sa nie prečo, ale ako. Teda ako zabezpečiť dobré spolunažívanie, migráciu berie ako fakt (Breaking Point, 2020).

Vzhľadom na narastajúcu migráciu zo zahraničia do mesta je namieste otázka, či je Nitra multikultúrnym mestom. Z výskumu vyplýva, že zatiaľ tak vnímaná nie je.

„Nitra zatiaľ nie je multikultúrnym mestom. Bratislava asi áno, tam keď idete popod tú Michalskú bránu, tak počujete všetky jazyky sveta. Ale Nitra nie, tu sme možno vo fáze, že sa to začína, začína to vzájomné spoznávanie.“ (samospráva)

Na príklade tohto citátu jednej z respondentiek je tiež možné ukázať, že **multikulturalizmus je vnímaný skôr ako prítomnosť mnohých národností a kultúr v jednom priestore (meste), než ako politika, resp. politiky manažovania spoluzitelia rozmanitých kultúr**.

Za multikultúrnu Nitru považovali skôr cudzinci, s ktorými sme v rámci výskumu hovorili.

Pre nastavovanie politík integrácie je tiež dôležité vedieť, ako integráciu vnímajú tí, ktorí na tieto politiky môžu mať vplyv, prípadne ich budú v praxi realizovať. Podľa viacerých respondentov integrácia znamená snahu začleniť sa, zapadnúť. Na jednej strane sa objavoval postoj, podľa ktorého začlenenie nemusí znamenať to, že sa cudzinec vzdá svojej identity.

„Začlenenie do spoločnosti, kultúrneho a sociálneho prostredia. Nemusia stratiť svoju vlastnú identitu, ale potrebujú sa orientovať a napojiť sa na služby a poznať možnosti vzdelávania, zdravotníckych zariadení a pod. Integrácia je na každej úrovni života potrebná.“ (MVO)

Podľa tejto skupiny respondentov je súčasťou integrácie vytváranie vzťahov (priateľstiev) s miestnym obyvateľstvom a hľadanie toho, čo máme spoločné a nie to, v čom sme rozdielni, teda hľadanie spoločnej identity.

Na druhej strane bol postoj, podľa ktorého je integrácia prispôbením:

„Človek sa proste musí nejako začleniť do komunity. Každý sme nejaký, aj osobnostne. Každý by sme chceli byť začlenený v spoločnosti alebo v tom okruhu. Dcére to tak zvyknem hovoriť, lebo je možno trochu inakšia ako vrstovníčky, že vieš, ony sa rozprávajú o šminkách, takže buď budeš iná a budeš to akceptovať, alebo ak chceš byť medzi nimi, nehovorím, že na výslni, ale v kolektíve, tak budeš musieť robiť to, čo ony. Integrácia je to, ako sa chcete začleniť, ako chcete zapadnúť a integrácia je potom už všetko to okolo, čo pre to robíte.“ (zamestnávateľ)

Prispôbenie tiež nevyhnutne nemusí znamenať vzdanie sa svojej pôvodnej identity, avšak nemala by byť prejavovaná na verejnosti. Pôvodná kultúra a jej prejavy, ktoré sú odlišné od tých našich, by teda mali zostať za zatvorenými dverami:

„Napríklad, keď sem príde moslim, nepostavíme tu ten jeho chrám. Môže si ho doma praktizovať, ale nech nečaká, že sa staneme moslimami.“ (základná škola)

Odporúčania:

1. zvyšovať informovanosť zamestnancov mestského úradu o trendoch v oblasti pracovnej a vedomostnej mobilite v meste,
2. pravidelný prísun dát o počtoch cudzincov zo štátnych inštitúcií na MsÚ
3. vytvárať príležitosti na prezentáciu kultúr aj iných ako už etablovaných komunit,
4. organizácia interkultúrnych podujatí,
5. proaktívne prizývanie cudzincov na podujatia cieleným (targetovaným) informovaním v ich jazykoch, ich zapájanie do prípravy podujatí, aby viac zodpovedali ich záujmom a potrebám (festival amatérskych spevákov/kapiel, futbalový turnaj, brigáda, komunitný piknik s prezentáciou národných kuchýň apod.)
6. intenzívnejšia komunitná práca najmä v komunitách robotníkov, spolupráca so zamestnávateľmi, ponuka podujatí, na ktorých by sa mohli zúčastňovať
7. citlivá a transparentná komunikácia integračných politík so zohľadnením vyššie uvedených obáv
8. vyjasnenie si pojmu integrácia a cieľa integračných politík (čo chceme dosiahnuť – súdržnú spoločnosť, kde sa všetci môžu cítiť ako plnohodnotní členovia, vzájomný rešpekt voči rozmanitým kultúrnym identitám, zdefinovať si základné princípy, ktoré musia platiť pre všetkých /zákony/) na úrovni vedenia mesta a jeho jasná komunikácia tak v rámci politík, ako aj v rámci komunikačných výstupov smerom navonok.

3. POSTOJE K CUDZINCOM V MESTE A VÝSKYT KONFLIKTOV

Téma migrácie a situácie cudzincov nie je v meste a vo verejnom diskurze veľmi prítomná. Postoje k cudzincom tu neboli nikdy komplexnejšie skúmané a téma nebola ani predmetom širšej verejnej alebo politickej diskusie. V minulosti bola v Nitre pomerne diskutovaná téma maďarskej menšiny, keďže kraj sídli na zmiešanom území a aj v Nitre žijú aj ľudia maďarskej národnosti. Maďarská „karta“ sa v minulosti používala aj v politickom boji na lokálnej úrovni, dnes však táto téma už úplne vymizla.

Oveľa intenzívnejšie sa prejavujú v súčasnosti skôr negatívne postoje voči Rómom, ktoré sa premietajú aj do rezidenčnej segregácie. Ako sme už spomenuli vyššie v texte, postupne v Nitre vznikli tri výlučne rómske školy a z niektorých oblastí Nitry sa postupne nerómski obyvatelia sťahujú preč. Napätie a aj konfliktné situácie s Rómami pretrvávajú.

„Keď sme mali stretnutia s obyvateľmi, tak riešili najmä Rómov. Sťažovali sa, že ich chodí veľa po ulici naraz, alebo že vyhávajú ich z ihriska. My sa im snažíme vysvetliť, že chodiť po ulici v skupine nie je porušenie zákona a ihriská boli postavené na to, aby sa na nich deti hrali. To sú tie stereotypy.“ (samospráva)

Na negatívne postoje voči menšinám vplýva aj to, že v Nitre pôsobia viaceré extrémistické skupiny, ktoré prispievajú k zvyšovaniu napätia. Táto téma bola aj súčasťou predvolebnej kampane na lokálnej a regionálnej úrovni, čo neprispelo k sociálnej súdržnosti a postojom k menšinám v Nitre.

Čo sa týka vnímania cudzincov, stále pretrvávajú mnohé predsudky a stereotypy, aj keď postoje nie sú až natoľko nepriateľské ako v prípade Rómov. Istá uzavretosť a konzervativizmus (v zmysle neochoty otvárať sa novým možnostiam a príležitostiam) vplývajú aj na to, že cudzinci sú vnímaní zatiaľ skôr ako ohrozenie. Pretrváva pocit „my sme tu doma a nechceme tu nikoho iného“. Ľudia sa obávajú, že kvôli cudzincom môžu prísť o prácu, alebo ohrozia slovenskú kultúru. Tieto postoje nie sú postavené na konkrétnych argumentoch, ide skôr o strach z neznámeho a neochotu meniť svoj pohľad na vec:

„Obávajú sa, že im zbijú deti, nakazia deti, že vyvolávajú hádky, môžu niekoho zabiť, nosia sem inú kultúru. Ale keď sa ich pýtate konkrétne, nemajú žiadne argumenty.“ (samospráva)

Avšak negatívne postoje k cudzincom môžu súvisieť aj s celkovou negatívnou atmosférou v krajine, neistotami, ktorými ľudia žijú a nízkou ochotou prijať akékoľvek zmeny. Prijímať cudzincov potom znamená ohroziť zaužívaný spôsob fungovania a ten sa premieta do odmietania akejkoľvek odlišnosti:

*„Postoje sú zlé, vyslovene negatívne sú nastavení ľudia. Ale súvisí to s celkovou klímou v spoločnosti bez ohľadu na to, či ide o cudzincov. A cudzinci znamenajú zmenu a zmena znamená, že to nie je tak, ako to máme my a tým pádom to asi nebude dobré. Ľudia sa boja zmien, lebo za tým vidia nejaké ohrozenia, narušenie stereotypu fungovania. **To negatívne nastavenie nie je špecifické pre cudzincov, ale pri nich sa to vyostreje. V tom vidia, že prídu o prácu, budú znásilnené naše dcéry, porozbíjané okná.**“* (MVO, zvýraznenie doplnené autorkami)

Nárast počtu cudzincov zaznamenala Nitra aj v súvislosti s výstavbou Jaguáru-Landrover. Do mesta začalo prichádzať viac cudzincov napríklad zo Srbska alebo Ukrajiny. Pre obyvateľov sa títo ľudia stali viditeľnejšími, najmä v nákupných centrách alebo v prostriedkoch hromadnej dopravy.

Nemáme konkrétne dáta o tom, ako obyvatelia Nitry túto zmenenú situáciu vnímajú a čoho sa v súvislosti s touto témou obávajú. Podľa kvalitatívneho výskumu súvisia obavy obyvateľov najmä s potenciálnou stratou práce alebo znižovaním miezd (pozri vyššie v časti Čo prináša migrácia?). Ľudia sa zároveň obávajú zvýšeného hluku alebo narušania verejného poriadku, čo sa však doposiaľ nepotvrdilo, resp. sťažnosti ľudí sa ukázali ako neopodstatnené.

Témou v súvislosti s cudzincami bol vznik ubytovní, kde by sa koncentrovalo väčšie množstvo ľudí a mohlo by dochádzať ku konfliktom:

„Dobré to nebolo. Najmä preto, že absolútne nekoordinované bolo to ubytovanie. Začali vznikať tie ubytovne. V nejakej inej oblasti to nebolo cítiť. Nejaké ublíženie na zdraví alebo niečo. Potom sa to ukludnilo. Neeskalovalo to.“ (samospráva)

Slovenskí branci vytvárali jednotky domobrany, aby chránili obyvateľov pred Rómami alebo cudzincami. To vyvoláva v obyvateľoch pocit, že sú skutočne ohrození a že sa musia proti cudzincom postaviť. Avšak polícia nezaznamenala žiadne krádeže, konflikty alebo zvýšenú kriminalitu akéhokoľvek druhu po tom, čo narástol počet cudzincov. Ukazuje sa teda, že skôr vyvolávanie strachu u obyvateľov a ich opatrnosť, či nedôvera k cudzincom vzbudzujú obavy, ktoré sa však ukazujú ako neopodstatnené.

Jednou z tém bolo aj to, že vodičmi autobusov nitrianskej firmy Arriva sa začali čoraz viac stávať cudzinci. Spočiatku to v obyvateľoch vyvolávalo negatívne postoje a ohradzovali sa voči tomu, neskôr sa však situácia úplne upokojila.

„Na začiatku to bolo tak, že keď zistili, že vodiči sú Ukrajinci, tak vznikali také predsudky. Napríklad, keď v autobusoch videli nejaké pochybenia, tak hneď prišla sťažnosť, že to boli Ukrajinci. A po vyriešení sťažnosti sa ukázalo, že to nebol Ukrajinec, ale Slovák.“ (zamestnávateľ)

V tejto súvislosti je opäť dôležité zdôrazniť, že pre prevenciu napätia a konfliktov je veľmi dôležité koordinovať a efektívne komunikovať témy, ktoré súvisia s narastaním počtu cudzincov, napríklad aj s výstavbou automobilky Ajuar-Landrover a zamestnávaním ľudí zo zahraničia. Ak má mesto jasný plán a komunikačnú stratégiu, vie ľudí upokojiť a vysvetliť im okolnosti či podmienky, za akých budú títo ľudia prichádzať a žiť v meste.

V súčasnosti mesto Nitra pripravuje svoju kandidatúru na Európske hlavné mesto kultúry v roku 2026. V tejto súvislosti dochádza k aktualizácii viacerých strategických dokumentov mesta, vrátane Akčného plánu „Nitra pre všetkých“, ktorý je síce zameraný najmä na obyvateľov so zdravotným postihnutím a iným znevýhodnením, avšak jeho ambíciou je vytvoriť mesto prístupné a otvorené všetkým, a teda potenciálne aj cudzincom (ktorí majú napríklad jazykovú bariéru a pod.). Jedným z opatrení tohto akčného plánu je aj zvyšovanie celkového povedomia občanov o jednotlivých druhoch zdravotného postihnutia a typoch znevýhodnenia. Pri plnení tohto opatrenia formou workshopov a seminárov by sa mohlo prihliadať aj na špecifickú situáciu a potreby cudzincov, ktorí tiež môžu byť v znevýhodnenej pozícii (Akčný plán „Nitra pre všetkých“, 2020).

Téma vzájomného spoznávania sa objavuje aj v podkladoch pre kandidatúru mesta Nitra na Európske hlavné mesto kultúry 2026, kde jedným z návrhov na hlavnú tému je poznanie „inakosti“ susedov, prístupnosť kultúry pre všetkých, predchádzanie stereotypom a predsudkom. Okrem sa uvažuje tiež nad zapracovaním témy dávnych i súčasných migrantov a väzieb medzi kultúrami.

3.1. V Nitre sa prejavujú aj pozitívne postoje

Napriek vyššie uvedeným postojom sa však nedá povedať, že negatívne postoje k cudzincom sú jedinou črtou ich vnímania obyvateľmi. Napríklad v roku 2015, keď začalo do Európy prichádzať veľa utečencov, mnohí Nitrania sa zapojili do dobrovoľníctva na pomoc týmto ľuďom. Aj po tom, čo Slovensko prijalo 150 utečencov z Iraku, ktorí boli usídlení práve v okolí Nitry, vznikla databáza niekoľko sto ľudí, ktorí boli ochotní pomôcť a zapojiť sa do aktivít na podporu týchto ľudí. Mnohí z nich ponúkali aj bývanie.

„Potom v médiách vidíte len tých krikľúňov, títo ľudia to nešíria a často ani nechcú, aby sa hovorilo o tom, že pomáhajú. Potom vzniká len ten negatívny obraz, ale nie je to tak.“ (zamestnávateľ)

Aj po tom, čo sa títo utečenci usídlili v okolí Nitry, obyvatelia ich prijali prevažne pozitívne. Negatívne na túto situáciu reagovali skôr starostovia obcí, samotní obyvatelia neprejavovali negatívne postoje a mnohí im aj pomáhali sa začleniť. Napriek tomu, že takmer polovica týchto ľudí sa vrátila do domovskej krajiny, tí, čo tu ostali, sa zaradili do spoločnosti efektívne.

Ak by bola komunikácia zo strany štátu, samospráv a iných aktérov otvorenejšia, ústretovejšia voči všetkým obyvateľom a priamejšia, začlenenie do spoločnosti a ich akceptácia obyvateľstvom by mohla byť ešte pozitívnejšia.

Samotní cudzinci, s ktorými sme hovorili vo výskume sa cítia v Nitre dobre a nestretli sa s negatívnymi postojmi obyvateľov. Udržiavajú vzťahy aj so Slováckmi a nestretávajú sa so žiadnymi konfliktami. V zamestnaní alebo v škole im ľudia vychádzajú v ústrety a snažia sa im pomôcť, keď je to potrebné:

„Cítim sa v Nitre ako doma. V práci nemám problém s kolegami, ktorí sú Slováci. Keď mám nejakú otázku, tak mi ju zodpovedia a pomôžu. Nemám problém s tým, že som z Ukrajiny Napríklad s tým, že by som musel viac pracovať alebo že by mi platili menej.“ (občan Ukrajiny)

„Ľudia sú super. Mala som asi 3-4 brigády v Nitre ako čašníčka, takže som mala dosť kontaktu s ľuďmi a bolo to úplne v pohode. Nezažila som nejakú nepríjemnú situáciu, ani na fakulte. Prvýkrát som myslela, že na fakulte to bude také oddelené, že vy ste Slováci a vy Srbi. Ale nič také nebolo. Keď ma počujú, že mám iný prízvuk, tak sa ma pýtajú, myslia si, že som z Rumunska.“ (zahraničná študentka)

To poukazuje na to, že obavy a predsudky obyvateľov sa nevyhnutne nepremietajú do konania voči cudzincom. Keď ich ľudia spoznajú a stanú sa súčasťou ich sociálneho sveta (ako kolegovia, spolužiaci, či susedia), vytvárajú si vzťahy a väzby ako s inými obyvateľmi. Preto je dôležité, aby cudzinci nežili v paralelných komunitách a boli čo najviac začlenení do sociálnych skupín a vzťahov v meste.

Odporúčania:

1. Navrhnuť komunikačnú stratégiu mesta. Dôležité je o tejto téme hovoriť otvorene a vyvažovať aj negatívne správy, ktoré sú často súčasťou mediálneho priestoru.
2. Zmapovať situáciu cudzincov. Je dôležité vedieť, akí cudzinci v meste žijú, s akými problémami sa stretávajú a čo sú ich potreby. Zároveň je potrebné poznať obavy a skúsenosti ostatných obyvateľov, aby mesto dokázalo dostatočne efektívne reagovať na prípadné vznikajúce konflikty, alebo im úplne predchádzať.
3. Realizovať aktivity, ktoré umožnia stretávanie a vzájomné spoznávanie. V kombinácii s dobre riešeným verejným priestorom a podporou komunitných aktivít je možné eliminovať množstvo predsudkov a obáv, ktoré obyvatelia majú.
4. Mesto by malo nadviazať úzku spoluprácu s najväčšími zamestnávateľmi, ktorí zamestnávajú cudzincov. Potrebný je efektívny manažment diverzity a podpora vzájomných vzťahov na pracovisku a aj mimo neho.

4. POLITIKY MESTA VOČI CUDZINCOM

Mesto Nitra, ako každé iné mesto, si vytvára politiky, v ktorých definuje priority rozvoja v rôznych oblastiach a opatrenia, ako tieto priority napĺňať. K základným politikám Nitry patrí Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Nitra, koncepcia rozvoja mesta Nitra, komunitný plán sociálnych služieb v meste Nitra, koncepcia rozvoja kultúry v meste Nitra, či stratégia prístupnosti mesta Nitry pre všetkých.

Za veľmi pozitívny prvok výkonu samosprávnych kompetencií v Nitre považujeme to, že v roku 2007 bol explicitne zadefinovaný etický rámec, ktorým by sa mali riadiť všetci zamestnanci. Ten, okrem iného, hovorí napríklad aj o tom, že výkon samosprávy je službou pre obyvateľov Mesta Nitry a mal by byť vykonávaný s najväčšou mierou slušnosti, porozumenia, ochoty a **bez akýchkoľvek predsudkov**.

V tejto časti by bolo možno vhodné doplniť, že je to služba pre všetkých obyvateľov mesta Nitry bez ohľadu na ich rod, etnickú či národnostnú príslušnosť, **štátne občianstvo**, vek, zdravotný stav atď. Etický kódex zároveň zdôrazňuje spoločenskú zodpovednosť zamestnancov samosprávy, keď uvádza, že význam ich postojov a prejavov má potenciál ovplyvňovať verejnú mienku (Etický kódex Mestského úradu v Nitre).

Koncepcia rozvoja mesta Nitra z roku 2015 definovala niekoľko krátkodobých priorít (na 3 až 5 rokov) rozvoja v oblasti bývania (modernizácia existujúcich bytov, resp. nová výstavba v území), vybavenosti (dobudovanie občianskej vybavenosti v existujúcich obytných územiach, zakladanie lokálnych vybavenostných centier v obytných územiach a pre komerčnú vybavenosť vo väzbe na výrobné areály), výrobnjej sféry (využívanie existujúcich výrobných areálov, vytváranie územných podmienok pre novú výstavbu), rekreácie (tvorba rekreačných územných celkov, podpora identity mesta ako veľtržného mesta) a technickej infraštruktúry.

Zámery mesta sa teda týkali predovšetkým infraštruktúry, ale nevenovali sa sociálnym aspektom rozvoja – okrem občianskej vybavenosti, ktorú ale nešpecifikujú a nedefinujú. Koncepcia sa vôbec nevenuje sociálnej súdržnosti, rozvoji kultúry a podobne.

Po zmene vedenia mesta v roku 2018 sa zmenili aj priority. Aktuálne sa rieši parkovacia politika, verejné priestory a doprava. Okrem toho sa mesto snaží **vytvoriť si novú identitu a víziu**, ktorá by mestu dala smerovanie. Nedávno bola taktiež pripravená **koncepcia práce s ľuďmi bez domova** a plánuje sa tiež vytvorenie **koncepcie práce s mládežou**, aby sa tak lepšie podchytili mládežnícke aktivity, ktoré v súčasnosti nie sú organizované. Dôležitým bodom je aj fakt, že mesto si uvedomuje a **má záujem riešiť segregáciu Rómov**, v súvislosti s čím tiež konštatuje, že **chýbajú kvalitné politiky bývania** (napr. prestupné bývanie). Veľkou témou je pre mesto Nitra aj **klimatická zmena** a nové vedenie sa chce intenzívne venovať témam mestskej zelene a odpadového hospodárstva (samospráva).

V čase vypracovania tejto situačnej analýzy prebiehali aj rozsiahle **prípravy na kandidatúru Nitry na Európske hlavné mesto kultúry 2026**, vďaka čomu sa otvárali a aktualizovali viaceré strategické dokumenty (pozri v časti o vnímaní multikulturalizmu v Nitre a v časti o postojoch voči cudzincom).

4.1. Prítomnosť témy migrácie a integrácie v strategických dokumentoch mesta

V súčasnosti táto téma v mestských politikách reflektovaná nie je. Mesto však v roku 2019 spustilo dvojročný projekt COMIN – Vytvorenie komunitného centra pre pracovnú a vedomostnú mobilitu. V rámci neho už funguje poradenské centrum pre cudzincov, ktoré je klientom k dispozícii dvakrát týždenne v priestoroch mestského úradu.

Všetci respondenti sa zhodli, že téma integrácie cudzincov by mala byť súčasťou mestských politik. Niektorí respondenti si však kládli otázku, či cudzincov vyzdvihovať ako samostatnú cieľovú skupinu, na ktorú by bola zameraná samostatná stratégia alebo by sa ich potreby mali reflektovať v rámci ostatných všeobecnejších strategických dokumentov. Na zváženie je teda vytvorenie samostatnej integračnej stratégie alebo zapracovanie témy integrácie cudzincov do mainstreamových strategických dokumentov mesta.

4.2. Samostatná stratégia vs. integračný mainstreaming

Sú rôzne možnosti, ako venovať potrebám cudzincov pozornosť a reagovať na ich špecifickú situáciu aj v rôznych strategických dokumentoch, či politikách, ktoré mesto prijíma.

Samostatná stratégia integrácie cudzincov

Ak sa mesto rozhodne prijať **samostatnú stratégiu integrácie cudzincov** znamená to, že si uvedomuje dôležitosť tejto témy pre sociálnu súdržnosť v meste. Identifikuje cudzincov ako jednu z dôležitých skupín, ktorým je potrebné venovať pozornosť a na symbolickej úrovni vysiela dôležitý signál o potrebe hľadania špecifických prístupov k tejto téme.

Prijatie samostatnej integračnej stratégie umožňuje mestu podrobne zmapovať situáciu cudzincov v meste a identifikovať problémy, bariéry a výzvy, ktorým cudzinci čelia v rôznych oblastiach integrácie (zamestnanosť, bývanie, zdravie, kultúrna a sociálna oblasť, či v oblasť politickej participácie).

V takejto stratégii môže nastavovať opatrenia a politiky, ktoré sú presne zacielené na cudzincov a prepájať ich v rámci jednotlivých oblastí navzájom. Umožňuje identifikovať pozitívne a negatívne stránky (SWOT analýza) a vytvárať priestor na ich napĺňanie.

Výhodou je, že takýto dokument môže byť pravidelne aktualizovaný a prispôsobovaný meniacej sa situácii.

Vyžaduje však veľkú politickú vôľu zamerať sa na cudzincov ako na špecifickú skupinu obyvateľov, dostatočné kapacity (odborné aj finančné) na jej prijímanie a najmä realizáciu.

Nevýhodou môže byť, že takáto stratégia môže byť pri nepriaznivej politickej vôli ľahko odsunutá nabok a nebude jej venovaná dostatočná pozornosť. Druhou nevýhodou je, že nemusí nevyhnutne nadväzovať na ostatné strategické dokumenty mesta a byť s nimi v súlade.

Zadefinovanie cudzincov ako špecifickej cieľovej skupiny v rámci ostatných strategických dokumentov

Takýto prístup má na jednej strane nižšiu politickú váhu, na druhej strane však umožňuje vnímať potreby cudzincov ako súčasť potrieb ostatných obyvateľov. Môže prepájať prijímanie všeobecných opatrení zameraných na širšiu verejnosť a definovať v nich špecifickú situáciu cudzincov v rámci celkovo prijímaných politík. Prakticky umožňuje brať do úvahy všetky aspekty integrácie cudzincov a zapracovávať ich do všeobecnejších politík.

Ide o takzvaný *mainstreaming* integrácie cudzincov – čo vysiela aj dôležitý symbolický signál – cudzinci sú vnímaní ako obyvatelia mesta a mesto si uvedomuje, že potrebuje prijímať aj špecifické opatrenia na to, aby bola integrácia efektívna.

Sú rôzne typy strategických dokumentov, do ktorých možno zapracovať aj nástroje integrácie cudzincov – Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta, Priority rozvoja mesta, Komunitný plán sociálnych služieb, či strategické dokumenty zamerané na rozvoj školstva, bývania či zdravotnej starostlivosti.

Pri takomto prístupe je však dôležité, aby mesto vnímalo potreby cudzincov vo všetkých oblastiach a pri všetkých prijímaných politikách. Nestačí, ak sa tejto téme venuje len jeden človek na úrovni mesta, zamestnanci všetkých odborov by mali mať túto tému na pamäti a prípadne spolupracovať s odborníkmi na integráciu cudzincov pri navrhovaní špecifických opatrení integrácie.

Vnímanie cudzincov ako všeobecnej verejnosti

Takýto prístup vychádza z predpokladu, že cudzinci sú obyvatelia ako všetci ostatní – má teda dôležitý nediskriminačný aspekt. V takomto prípade nie sú cudzinci vnímaní ako špecifická skupina a predpokladá sa, že všetky opatrenia zamerané na obyvateľov sa budú týkať aj cudzincov.

Nevýhodou takéhoto prístupu je, že nezohľadňuje mnohé špecifiká a bariéry, ktorým čelia cudzinci v procese integrácie. Cudzinci sa tak ľahko „stratia“ v opatreniach prijímaných vo verejných politikách. Formálne môžu mať právo na rôzne služby poskytované mestom, ale v praxi na nich nebudú mať reálny dosah, pretože sa o nich buď nedozvedia, alebo tieto opatrenia nebudú reflektovať ich špecifickú situáciu a v skutočnosti tak ich situáciu vôbec nebudú riešiť.

4.3. Priority integračných opatrení

Jednou z priorít, ktorým by mesto malo venovať v rámci integračných opatrení je podľa viacerých respondentov **bývanie cudzincov**. V súčasnosti totiž mnohí cudzinci, najmä tí, ktorí pracujú v spoločnostiach v rámci priemyselného parku, bývajú na ubytovniach, čo viacerí respondenti považujú za problém pre susedské spolužitie. Problém to však predstavuje aj pre samotnú integráciu, keďže ubytovne v zásade vytvárajú homogénne spoločenstvo a komplikujú tak vytváranie kontaktov a väzieb s ostatnými obyvateľmi. Názor, že cudzinci by mali bývať na ubytovniach, bol len okrajový:

„Ja som toho názoru, že je vhodnejšie, aby bývali v ubytovniach a to je jedno, kde, či na okraji mesta alebo kde. Lebo sú tak viac pokope, a teraz nechcem vyznieť sprasto, ale možno aj tí policajti by ich mali viac pod dohľadom. Netvrdím, že to treba, ale dajme tomu.“ (samospráva)

Aktuálne sa objavuje snaha začleniť tému zahraničnej migrácie, integrácie a kultúrnej rozmanitosti do novej stratégie rozvoja kultúry, ktorá sa pripravuje a ktorá súvisí aj s kandidatúrou mesta na Európske hlavné mesto kultúry 2026. V aktuálnej stratégii je prítomný skôr medzinárodný rozmer a medzinárodná spolupráca. Zámerom do budúcnosti je vytvorenie platformy pre prezentáciu rôznych kultúr (samospráva).

5. SOCIÁLNE SLUŽBY PRE CUDZINCOV

Sociálne služby by podľa Analytickej časti PHSR mali viesť k prirodzenému začleneniu človeka v každom veku do spoločnosti (a to aj v prípade, že sa nachádzajú na jej okraji). Cieľom poskytovania sociálnych služieb však naopak môže byť aj prevencia sociálneho vylúčenia (z dôvodu postihnutia, problémovej životnej situácie, **jazykovej** či inej bariéry a pod.) (Analytická časť PHSR, 2015).

V roku 2014 v Nitre pôsobilo päť verejných a jedenásť neverejných poskytovateľov sociálnych služieb. Okrem toho boli dostupné služby piatich mimovládnych organizácií, ktoré vykonávali opatrenia sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately. Sociálnej pomoci sa v tom období venovalo ďalších štrnásť mimovládnych organizácií (Analytická časť PHSR, 2015).

Všetky tieto subjekty v budúcnosti môžu v radoch svojich klientov mať aj cudzincov – bolo by vhodné, aby túto možnosť začali reflektovať a pripravovali sa na ňu napríklad vzdelávaním o špecifikách sociálnej práce s cudzincami.

Sociálnej situácii obyvateľov Nitry sa venuje **Komunitný plan sociálnych služieb**. Jedným z jeho cieľov je predchádzanie sociálnemu vylúčeniu a sociálnej izolácii ohrozených jednotlivcov a skupín a **posilňovanie sociálnej súdržnosti všetkých obyvateľov mesta**. Komunitné plánovanie sa považuje za metódu, pomocou ktorej je možné flexibilne reagovať na zmeny v demografickej štruktúre mesta. Poznanie demografickej štruktúry a demografických procesov obyvateľstva je primárnym a východiskovým zdrojom údajov pre komunitné plánovanie (Komunitný plán sociálnych služieb v meste Nitra, 2016). Podľa zistení z výskumu však mesto v súčasnosti nedisponuje informáciami o počtoch a štruktúre prichádzajúcich cudzincov.

Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Nitry tiež obsahuje priority, ktoré sa týkajú sociálnej oblasti a predstavujú aj potenciál pre integračné služby a aktivity (Priorita 3 – Miesto pre život) (PHSR, 2015). Konkrétne v opatrení „podpora sociálnych služieb a vzdelávania“ sa otvára priestor pre vzdelávanie zamestnancov sociálnych služieb a ich prípravu na to, že medzi klientmi môžu mať v blízkej budúcnosti aj cudzincov hoci PHSR túto cieľovú skupinu nedefinuje explicitne (príprava môže byť napríklad súčasťou projektu SP 3-13 Celoživotné vzdelávanie sociálnych pracovníkov). Ďalším zadaným opatrením je podpora a realizácia inovatívnych projektov poskytovania sociálnych verejných služieb komunitnou formou. Tu by mesto tiež do budúcnosti mohlo uvažovať nad tým, že klientmi, ale aj spolutvorcami služieb môžu byť práve cudzinci.

Vzhľadom na to, že v budúcnosti sa aj cudzinci pravdepodobne budú objavovať medzi klientmi sociálnych služieb, bolo by vhodné zvažovať možnosti prípravy ich poskytovateľov na prácu s touto cieľovou skupinou. Priestor na to poskytuje napríklad opatrenie č. 8 Akčného plánu “Nitra pre všetkých”, ktoré je zamerané na profesionalizáciu pracovníkov pôsobiacich v rámci inštitúcií občianskej vybavenosti v oblasti špecifik komunikácie s občanmi so zdravotným postihnutím či iným znevýhodnením. Práve týmto iným znevýhodnením môže byť napríklad jazyková či kultúrna bariéra, ktorej cudzinci môžu čeliť (Akčný plán “Nitra pre všetkých”, 2015).

5.1. Dostupnosť sociálnych služieb a sociálnej pomoci pre cudzincov v Nitre

Poskytovanie sociálnych služieb a sociálnej pomoci v Nitre upravujú viaceré všeobecne záväzné nariadenia a smernice, ktoré upravujú aj to, kto má na službu či pomoc nárok. Napríklad jednorazová dávka v hmotnej núdzi sa poskytuje žiadateľovi, ktorý je občanom mesta Nitry a splňa aj ďalšie zákonné podmienky (VZN č. 3/2014). Pojem občan mesta Nitry by mal zahŕňať aj cudzincov s prihláseným trvalým pobytom na území mesta Nitra (podľa zákona o obecnom zriadení). Pre lepšiu zrozumiteľnosť a jasnosť VZN by bolo vhodné toto explicitne uviesť a používať pojem „obyvateľ mesta Nitry“, prípadne „obyvateľ mesta Nitry s trvalým pobytom na jeho území bez ohľadu na štátne občianstvo“.

K sociálnym službám podľa VZN č. 4/2014 majú prístup obyvatelia Nitry s trvalým pobytom na jej území. Opäť sa tu nešpecifikuje, či môže ísť aj o cudzincov – podľa zákona o obecnom zriadení by to tak však malo byť, keďže cudzinci s trvalým pobytom sú regulérnymi obyvateľmi miest a obcí. Bolo by však vhodné to aj v tomto VZN explicitne uviesť, aby bolo jasné, kto má na sociálnu službu nárok. Okrem toho však zostáva problematická situácia cudzincov v prechodnom pobyte, ktorí sa ocitnú v ťažkej životnej situácii a môžu sociálnu službu mesta potrebovať. Keďže o žiadosti o sociálnu službu rozhoduje miestne príslušný úrad podľa miesta trvalého pobytu, cudzinci s prechodným pobytom sú akoby vylúčení z možnosti, aby im sociálna služba bola poskytnutá. Neexistuje totiž miestne príslušný úrad, na ktorý by ich bolo možné odkázať.

Cudzincov sa môže týkať aj VZN č. 1/2005, ak sa oni a ich rodina ocitne v situácii, kedy potrebujú pomoc s úpravou rodinných pomerov a starostlivosti o deti. Toto VZN upravuje podmienky poskytovania príspevkov na dopravu v prípade, že dieťa bolo z rodiny vyňaté a bolo umiestnené do zariadenia na výkon rozhodnutia súdu. Mesto Nitra môže rodičom dieťaťa poskytnúť príspevok na dopravu do tohto zariadenia, ak majú **trvalý pobyt v meste Nitra** a dieťa, na ktoré žiadajú príspevok má obvyklý pobyt na území mesta Nitry a zdržiavalo sa na jeho území najmenej jeden rok pred umiestnením do zariadenia na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti.

Okrem toho mesto Nitra poskytuje aj finančnú pomoc na úpravu a obnovu rodinných pomerov, kým je dieťa umiestnené v zariadení na výkon rozhodnutia súdu. Žiadateľom môžu byť opäť **rodičia** (alebo osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa), ak majú **trvalý pobyt v meste Nitra**.

Aj v tomto VZN by bolo vhodné bližšie špecifikovať, kto môže byť žiadateľom o uvedené príspevky a pomoc – teda, že by malo ísť o obyvateľa mesta Nitry s trvalým pobytom bez ohľadu na štátne občianstvo.

Mesto Nitra poskytuje aj jednorazové finančné príspevky osobitným skupinám obyvateľov. Jedným z nich je napríklad jednorazový príspevok pri narodení dieťaťa, ktorého podmienkou je trvalý pobyt dieťaťa na území mesta viac ako 28 dní odo dňa narodenia. V prípade, ak je dieťa narodené mimo územia SR matke s trvalým pobytom na území mesta Nitry, o priznaní a udelení príspevku rozhodne primátor mesta na základe individuálnej žiadosti matky po preskúmaní žiadosti odborom sociálnych služieb. Ďalším takýmto príspevkom je jednorazový príspevok po priznaní nároku na predčasný alebo starobný dôchodok. Jednou z podmienok na jeho získanie je nepretržitý trvalý pobyt na území mesta Nitry po dobu najmenej 25 rokov pred priznaním nároku na dôchodok (Smernica č. 4/2007), čo vylučuje mnohých, aj dlhodobo usadených cudzincov z možnosti požiadať o tento príspevok.

Cudzinci s trvalým pobytom by mohli žiadať aj o pomoc poskytovanú v Sociálnej výdajni potravín (Smernica primátora č. 8/2010 v znení Dodatku č. 2), ak spĺňajú ďalšie podmienky. Táto pomoc je určená primárne pre ľudí v hmotnej núdzi a pre občanov mesta v krízovej životnej situácii. Tu treba spomenúť, že cudzinci sa nemôžu dostať do situácie hmotnej núdze, pretože by to predstavovalo porušenie podmienok

pobytu a zakladalo by to dôvod na zrušenie ich povolenia na pobyt. Avšak cudzinci s trvalým pobytom, ktorí sa ocitnú v krízovej životnej situácii by o takúto pomoc žiadať mohli.

Trvalý pobyt na území mesta Nitra je podmienkou aj pre pridelenie bytu v Dome s opatrovateľskou službou (minimálne dva roky pred podaním žiadosti Smernica mesta Nitry č. 5/2011) a v Bytovom dome Senior (bez obmedzenia trvania trvalého pobytu, Smernica mesta Nitry č. 6/2011).

Cudzinci zatiaľ v sociálnych politikách, opatreniach a aktivitách mesta nie sú zohľadnení ako samostatná cieľová skupina, ale respondenti a respondentky sa zhodli, že by ich „*ani nenapadlo vyčleňovať ich*“ z poskytnutia sociálnej služby alebo poradenstva (samospráva).

Cudzinci sú teda považovaní za súčasť cieľových skupín. V rozhovoroch sa však takmer neobjavila reflexia špecifik poradenstva a (sociálnej) práce s cudzincami. Jediným špecifikom, ktoré bolo spomenuté, bola jazyková bariéra, ktorú môže mestský úrad riešiť prizvaním tlmočníkov, hoci presný postup či úhrada takýchto služieb nie je zrejmý (samospráva). Pri prvom kontakte s klientom sa rozhodujú pre ďalší postup a podľa vyjadrení respondentov, ak je potrebná intervencia, typ pobytu ani štátne občianstvo nezohráva úlohu.

„Asi záleží, aká by to bola situácia. Neviem, či sa robia rozdiely, keď je to náš občan. Ale asi už len z tej ľudskej stránky by sa snažili.“
(samospráva)

Skúsenosti s poskytovaním služieb a asistencie mali skôr mimovládne organizácie pôsobiace v sociálnej oblasti. O ich službách sa cudzinci môžu dozvedieť zo sociálnych sietí, plagátov v meste alebo ich webových stránok.

V súčasnosti plní funkciu prvého kontaktu COMIN, kde sa cudzinci môžu buď osobne alebo prostredníctvom online formulára informovať o možnostiach riešenia svojich rôznych životných situácií. Dve pracovníčky a jedna právnička buď riešia situáciu priamo alebo klientov nasmerujú na príslušné odbory. COMIN informuje o svojich službách prostredníctvom letákov v MHD, na cudzineckej polícii, ale u zamestnávateľov. Jedna z respondentiek však zdôraznila, že spolupráca so zamestnávateľmi by v tejto oblasti mala byť oveľa intenzívnejšia, pretože „*zamestnávateľom by malo záležať na tom, aby sa tu cudzinci cítili dobre*“ (médiá).

Významní zamestnávatelia, ktorí zamestnávajú väčší počet cudzincov by napríklad mohli mať vyčlenených sociálnych pracovníkov, ktorí by boli vyškolení pre prácu v multikultúrnom prostredí a ktorí by v prípade potreby mohli komunikovať priamo so samosprávou (samospráva).

Problémom je, že mesto nemá kapacitu na zintenzívnenie vyhľadávacej činnosti tak, aby dokázala pokryť aj komunity cudzincov.

Odporúčania:

1. Revidovať VZN tak, aby nevyučovali niektoré skupiny cudzincov z prístupu k jednotlivým službám na základe ich pobytového statusu či iných kritérií
2. zdefinovať postupy prizývania a najímania tlmočníkov pri vybavovaní klientov s jazykovou bariérou (na aké úkony, ako zabezpečiť kvalitných a spoľahlivých tlmočníkov, možnosti zavedenia systému komunitného tlmočenia, kto a z akých zdrojov hradí služby tlmočníka),
3. vypracovať manuál sociálnej práce s cudzincami, v ktorom by boli objasnené špecifiká (kultúra, právny status, zraniteľnosť),
4. vzdelávanie zamestnancov sociálneho odboru, poskytovateľov sociálnych služieb a spolupracujúcich organizácií v sociálnej oblasti v téme sociálnej práce s cudzincami.

6. EKONOMICKÉ AKTIVITY A ZAMESTNÁVANIE CUDZINCOV

Na jeseň roku 2019 pracovalo v okrese Nitra celkovo 5378 cudzincov. Ako uvádzame vyššie, v rovnakom období malo v meste Nitra nejaký typ pobytu 5143 cudzincov. Možno teda predpokladať, že väčšina z tých, ktorí pracovali v nitrianskom okrese pracovala priamo v meste Nitra.

Z celkové počtu pracovalo 2055 cudzincov na základe pracovného povolenia, z toho 1483 bolo mužov a 572 žien. Najviac zamestnancov pochádzalo z Ukrajiny (1317) a Srbska (399). Okrem toho tu však boli zamestnaní aj občania Bosny a Hercegoviny (52), Gruzínska (56), Moldavska (76), Vietnamu (50), Indie (30), Macedónska (29) a ďalších pätnástich krajín. Títo cudzinci mali povolenie na rôzne dlhé obdobie, najčastejšie 10-12 mesiacov (pozri tabuľku č. 6) a rôznu úroveň dosiahnutého vzdelania (pozri tabuľku č. 7).

Tabuľka č. 6 Dĺžka pobytu cudzincov s pracovným povolením v okrese Nitra

Dĺžka pobytu	Počet cudzincov
0-3 mesiace	122
4-6 mesiacov	31
7-9 mesiacov	51
10-12 mesiacov	849
13-18 mesiacov	525

19-24 mesiacov	220
25-30 mesiacov	249
31-36 mesiacov	6
37-42 mesiacov	0
43-48 mesiacov	2
Nad 48 mesiacov	0

Zdroj: ÚPSVAR, k 21.10.2019

Tabuľka č. 7 Najvyššie ukončené vzdelanie cudzincov s pracovným povolením v okrese Nitra

Ukončené vzdelanie	Počet cudzincov
Základné	152
Nižšie stredné odborné	46
Stredné odborné	690
Úplné stredné odborné	455
Úplné stredné všeobecné	232
Vyššie odborné	20
Vysokoškolské prvého stupňa	143
Vysokoškolské druhého stuňa	312
Vysokoškolské tretieho stupňa	3

Zdroj: ÚPSVAR, k 21.10.2019

Cudzinci s pracovným povolením najčastejšie pracovali na pozícii operátorov a montérov strojov a zariadení (1193), ako kvalifikovaní pracovníci a remeselníci (402) a pomocí nekvalifikovaní pracovníci (218). Ďalších 1453 cudzincov z tretích krajín pracovalo na tzv. informačnú kartu (ide o režim, kedy cudzinec nemusí žiadať povolenie na zamestnanie, ale jeho zamestnávateľ vyplní tzv. informačnú kartu na miestne príslušnom úrade práce). Z nich bolo 864 mužov a 586 žien. Najviac cudzincov s informačnou kartou pochádzalo opäť z Ukrajiny (718) a Srbska (587).

Tabuľka č. 8 Dĺžka pobytu cudzincov z tretích krajín s informačnou kartou v okrese Nitra

Dĺžka pobytu	Počet cudzincov
0-3 mesiace	648
4-6 mesiacov	70
7-9 mesiacov	96
10-12 mesiacov	53
13-18 mesiacov	100
19-24 mesiacov	131
25-30 mesiacov	164
31-36 mesiacov	88
37-42 mesiacov	15
43-48 mesiacov	28
Nad 48 mesiacov	60

Zdroj: ÚPSVAR, k 21.10.2019

Tabuľka č. 9 Najvyššie ukončené vzdelanie cudzincov z tretích krajín s informačnou kartou v okrese Nitra

Ukončené vzdelanie	Počet cudzincov
Neurčené	14
Neukončené základné	3
Základné	178
Nižšie stredné odborné	44
Stredné odborné	400
Úplné stredné odborné	237
Úplné stredné všeobecné	280
Vyššie odborné	19
Vysokoškolské prvého stupňa	75
Vysokoškolské druhého stuňa	197
Vysokoškolské tretieho stupňa	6

Zdroj: ÚPSVAR, k 21.10.2019

Cudzinci z tretích krajín s informačnou kartou najčastejšie pracovali na pozíciách pomocných a nekvalifikovaných pracovníkov (754), operátorov a montérov strojov a zariadení (397), ako kvalifikovaní pracovníci a remeselníci (120), ale aj ako pracovníci v službách a obchode (68), špecialisti (34), administratívni pracovníci (33), technici a odborní pracovníci (31) či zákonodarcovia a riadiaci pracovníci (15).

Okrem toho v okrese Nitra na informačnú kartu pracovalo aj 1870 občanov členských štátov EÚ a EHP. Z nich bolo 1361 mužov a 496 žien. Najčastejšie išlo o občanov Rumunska (497), Českej republiky (311), Bulharska (243), Spojeného kráľovstva (217), Maďarska (185), Chorvátska (102) a ďalších sedemnástich krajín.

Tabuľka č. 10 Dĺžka pobytu cudzincov z EÚ/EHP s informačnou kartou v okrese Nitra

Dĺžka pobytu	Počet cudzincov
0-3 mesiace	115
4-6 mesiacov	77
7-9 mesiacov	149
10-12 mesiacov	90
13-18 mesiacov	195
19-24 mesiacov	366
25-30 mesiacov	238
31-36 mesiacov	99
37-42 mesiacov	98
43-48 mesiacov	97
Nad 48 mesiacov	346

Zdroj: ÚPSVAR, k 21.10.2019

Tabuľka č. 11 Najvyššie ukončené vzdelanie cudzincov z EÚ/EHP s informačnou kartou v okrese Nitra

Ukončené vzdelanie	Počet cudzincov
Neurčené	17
Neukončené základné	3
Základné	203
Nižšie stredné odborné	202
Stredné odborné	417

Úplné stredné odborné	244
Úplné stredné všeobecné	370
Vyššie odborné	14
Vysokoškolské prvého stupňa	112
Vysokoškolské druhého stuňa	271
Vysokoškolské tretieho stupňa	17

Zdroj: ÚPSVAR, k 21.10.2019

Občania EÚ/EHP s informačnou kartou najčastejšie pracovali ako operátori a montéri strojov a zariadení (599), kvalifikovaní pracovníci a remeselníci (389), zákonodarcovia a riadiaci pracovníci (247), pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (180), špecialisti (173), pracovníci v službách a obchode (168), ale aj ako technici a odborní pracovníci (57), administratívni pracovníci (40), či kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve (9).

Občania EÚ/EHP teda v okrese Nitra prebývali výrazne dlhšie obdobie, častejšie išlo o ľudí s ukončeným vyšším vzdelaním a taktiež častejšie zastávali vyššie pozície. Cudzinci z tretích krajín s informačnou kartou mali naproti tomu najčastejšie nejakú formu stredoškolského vzdelania a v okrese Nitra zotrúvali kratšie (najčastejšie 0-3 mesiace). Cudzinci s pracovným povolením mali tiež najčastejšie nejakú formu stredoškolského vzdelania a v okrese Nitra zotrúvali najčastejšie 10-12 mesiacov.

Podľa odhadov respondentov prichádzajú cudzinci do Nitry pracovať tak na vyššie, manažérske, pozície, ako aj na pozície operátorov a robotníkov. Ako možno vidieť v dátach, ktoré uvádzame vyššie, väčšinou ide o pozície vyžadujúce nižšiu kvalifikáciu.

Za najväčšieho zamestnávateľa označovali spoločnosť Jaguár – Landrover, ale mali povedomie aj o tom, že v priemyselnom parku pôsobí viacero firiem, ktoré zamestnávajú cudzincov. Niektorí respondenti uvádzali, že významný počet cudzincov zamestnáva aj firma Arriva.

Cudzinci, s ktorými sme v rámci výskumu hovorili mali rôzne skúsenosti a stratégie hľadania práce v Nitre, čo vyplývalo aj z ich rozdielneho statusu. Dvaja z nich boli zahraniční študenti, ktorí popri štúdiu brigádovovali a prácu si väčšinou našli na základe informácie od známych, ktorí ich zamestnávateľovi následne odporučili. Občan Ukrajiny, ktorý pracuje v jednej z firiem v rámci priemyselného parku, si prácu v Nitre našiel cez inzerát na internete ešte na Ukrajine. V svojom rodnom meste pracoval v mestskej samospráve a v oblasti marketingu, v súčasnosti pracuje ako operátor výroby, čiže vykonáva prácu pod svojou kvalifikáciou. Takýto trend (teda vykonávanie práce pod úrovňou svojej kvalifikácie) v oblasti zamestnávania cudzincov v Nitre odhadovala aj jedna z respondentiek, ktorá zastupovala samosprávu.

V rámci výskumu sa nám podarilo zrealizovať rozhovory s dvoma zamestnávateľmi, ktorí v menšej či väčšej miere zamestnávajú aj cudzincov. Iba v prípade jedného z nich ide o cieľný nábor cudzincov, konkrétne občanov Ukrajiny, ktorí v súčasnosti tvoria približne 10% ich zamestnancov. Dôvodom, pre ktorý sa rozhodli pre nábor priamo na Ukrajinu, bol nedostatok pracovnej sily, v dôsledku čoho už v istom momente neboli schopní poskytovať služby a dochádzalo k výpadkom. Zamestnancov hľadali aj v iných regiónoch Slovenska, ale ani tak sa im nepodarilo vykryť výpadky:

„Keby tu [cudzinci] neboli, tak už len z nášho pohľadu by sme neboli schopní obsadiť tie pozície. Neboli by sme schopní ďalej fungovať, lebo nezamestnanosť v Nitre je naozaj veľmi nízka. Aj napriek tomu, že sme robili celoslovenskú kampaň a snažili sme sa stiahnuť ľudí aj z východu. Ale slovenská mentalita ešte nie je taká, že by sa sťahovali za prácou, aj keď sa to mení.“ (zamestnávateľ)

V druhom prípade je zamestnávanie cudzincov skôr zhodou okolností. Tento zamestnávateľ nemá problém s nedostatkom pracovnej sily a cudzinci sa stávajú jeho zamestnancami prostredníctvom bežných výberových konaní. Väčšinou ide o cudzincov, ktorí už na Slovensku žijú dlhodobejšie a pochádzajú z rôznych krajín sveta.

V prípade prvého zamestnávateľa padla voľba na občanov Ukrajiny kvôli jazykovej a kultúrnej blízkosti, a tiež kvôli odporúčaniam od iných zamestnávateľov v Nitre, ktorí mali s nimi dobré skúsenosti (označovali ich za pracovitých a spoľahlivých).

6.1. Skúsenosti so zamestnávaním cudzincov

Zamestnávanie cudzincov je podľa našich respondentov najťažšie na začiatku, kým sa obe strany zorientujú v systéme, nastavia sa procesy, aj vzájomná komunikácia a pravidlá.

„Problém je vždy s tými prvými várkami. V prvej partii prišli asi dvanásť Ukrajinci a s tými bolo najviac práce, zaučenie a podobne (...) Museli sme na začiatku veľa vysvetľovať, lebo Ukrajinci napríklad nepoznajú náš systém mzdy, že je tu nejaká hrubá, superhrubá, čistá mzda. Oni poznajú len cash. Tých komunikácií a sedení s nimi bolo viacero. Ale teraz, keď prídu noví ukrajinskí zamestnanci, tak naši ukrajinskí zamestnanci im už všetko vysvetlia. Tých otázok je čím ďalej menej, lebo títo sú tu už tri roky a majú to odžitie.“ (zamestnávateľ)

Po týchto prvých skúsenostiach už tento zamestnávateľ upustil aj od spolupráce s personálnou agentúrou, ktorá im na začiatku robila nábor priamo v Kyjeve. V súčasnosti získavajú nových zamestnancov z Ukrajiny na základe odporúčaní od svojich súčasných zamestnancov.

Ako náročnú hodnotili zamestnávatelia byrokraciu spojenú s vybavovaním všetkých úradných náležitostí:

„Zamestnávanie cudzincov je veľká byrokracia, veľmi veľa papierov, veľmi veľa vecí okolo nich. Zaberie to aj veľa času. Takže uľahčenie by dosť pomohlo. Ale zas v porovnaní so začiatkami dokladáme oveľa menej papierov, ale stále je to dosť veľa práce.“ (zamestnávateľ)

Okrem cudzineckej polície zamestnávatelia komunikujú aj s úradom práce, sociálnych vecí a rodiny. S týmito inštitúciami však majú dobrú skúsenosť, ich zamestnanci a zamestnankyne sú ochotní/é a nápomocní/é. Veľkú časť byrokracie zvládajú aj cudzinci sami, najmä tí, ktorí sú už na Slovensku dlhšie, majú už svoje skúsenosti a nepotrebujú asistenciu do svojho zamestnávateľa. To je najmä prípad druhého zamestnávateľa, ktorý nerobí cieleňé náborov cudzincov. V prípade druhého zamestnávateľa jeho noví zamestnanci z Ukrajiny asistenciu potrebujú a je im aj zabezpečená.

6.2. Spolupráca zamestnávateľov s inými aktérmi

Ani jeden zo zamestnávateľov, s ktorými sme hovorili, zatiaľ nijakým spôsobom nespolupracoval so samosprávou.

„S mestom sme zatiaľ nijako nespolupracovali. My sme v tomto začali fungovať za horúca, takže my sme riešili len inštitúcie, ktoré sme akútne potrebovali – úpsvar a OCP. Mesto v tom čase ani nejako neriešili (...) A ani zo strany mesta neprišla žiadna ponuka, či netreba s niečím pomôcť, zjednodušiť, a my nejak ani v rámci našich procesov nevidíme možnosť nejakej spolupráce.“ (zamestnávateľ)

Obaja zamestnávatelia sa vyjadrili, že mesto kontaktovať nepotrebovali, pretože mesto do zamestnávania cudzincov nijako nevstupuje. Sústreďujú sa preto na spoluprácu s inštitúciami, ktoré priamo zohrávajú úlohu v tom, či daný cudzinec u nich bude zamestnaný (cudzinecká polícia, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny). Treba však podotknúť, že tu nejde o nejakú strategickú či systémovú spoluprácu, ale skôr o komunikáciu v zmysle vybavovania povinných úradných záležitostí.

Na druhej strane však jeden zo zamestnávateľov vedel o tom, že mesto zriadilo miesto prvého kontaktu pre cudzincov (COMIN) a že v ňom prebiehajú aj kurzy slovenčiny, čo považovali za veľmi prínosnú aktivitu. Tieto informácie sa však dozvedeli náhodne od jedného svojho zamestnanca, ktorého manželka navštevuje takýto kurz. A práve tu videli priestor na spoluprácu s mestom:

„Zo strany mesta by možno pomohlo, keby chcelo toto centrum napríklad propagovať, doniesť letáky, v tom vieme pomôcť. Ale to záleží na meste, aká je ich vízia, či chcú investovať nejaké peniaze do týchto ľudí, či chcú školiť alebo niečo podobné. Ale v rámci komunit sa tie informácie posúvajú – keď to vie jeden, vedia to všetci.“ (zamestnávateľ)

Zamestnávatelia sa spolupráci s mestom nebránia, ale skôr očakávajú, že iniciátorom bude mesto. V prospech spolupráce so zamestnávateľmi sa vyjadrili aj niektorí respondenti zastupujúci samosprávu.

6.3. Vzťahy na pracovisku

Prítomnosť cudzincov na pracovisku môže vyvolávať rôzne reakcie medzi domácimi zamestnancami. Kultúrne rozdiely, ak zostanú nevysvetlené, môžu viesť k nedorozumeniam a napätiu. Ak zamestnávateľ nevenuje rozmanitosti na pracovisku pozornosť, môže dochádzať aj ku konfliktom. Takúto skúsenosť mal prvý zamestnávateľ, a to najmä v začiatkoch, kedy začali prijímať väčšie počty zamestnancov z Ukrajiny.

„Prvý rok bol asi najťažší, kým sa naši slovenskí a ukrajinskí zamestnanci naučili spolu žiť, ale teraz už nemáme žiadne problémy. Na začiatku sme mávali porady so slovenskými aj ukrajinskými zamestnancami, kde slovenskí im hovorili, že vy ste určite diskriminovaní, vy nemôžete zarábať toľko čo my. Slovenskí vodiči im rozprávali všelijaké historky o tom, že určite dostávajú menej, aby ich odtiaľto vypudili a aby si oni zachovali svoj status nenahraditeľných. Tak potom sme začali robiť verejné porady, kde sme im vysvetlili, že máme jednu kolektívnu zmluvu a nám je jedno, či sú Slováci alebo Ukrajinci, tie podmienky sú úplne rovnaké.“ (zamestnávateľ)

Pre dobré vzťahy na pracovisku je kľúčové, aby zamestnávateľ predchádzal vzniku takýchto konfliktov. Otvorená komunikácia a zapájanie zamestnancov do komunikácie (verejné porady) je jedným z vhodných spôsobov, ako sa ukázalo aj v prípade tohto zamestnávateľa.

Samotní cudzinci, s ktorými sme hovorili, hodnotili vzťahy na svojom pracovisku ako dobré. Jeden z nich pracoval v jednej z veľkých medzinárodných firiem v rámci priemyselného parku, kde je predpoklad, že sa venujú manažmentu kultúrnej diverzity. S týmto zamestnávateľom sa nám bohužiaľ nepodarilo zrealizovať rozhovor, aby sme to overili.

6.4. Úloha zamestnávateľov v integrácii

Zamestnanie je vo veľkej miere hlavným dôvodom, pre ktorý cudzinci na Slovensko prichádzajú. Zamestnávateľ je teda často prvý, s ktorým cudzinec na Slovensku príde do kontaktu. A v prípade cudzincov s prechodným pobytom je často aj rozhodujúci v tom, či tu cudzinec zostane alebo nie. Záujmom zamestnávateľov by malo byť znižovanie fluktuácie na najnižšiu možnú mieru, a teda zabezpečiť pre svojich zamestnancov takú podporu a služby, aby boli spokojní a nemali motiváciu odchádzať. To sa vzťahuje nielen na spokojnosť na pracovisku, ale aj na celkovú vnímanú kvalitu života.

„My sme napríklad podali pomocnú ruku našim zamestnancom nad rámec toho, čo robia iní, a tým pádom nemajú frustráciu z toho nového a z toho, čo ich čaká. V tomto smere vedia, že sú tu ľudia, my, na ktorých sa môžu obrátiť. Myslím, že my sme zohrali veľkú úlohu v tom, ako sa naši zamestnanci začlenili. Venovali sme im veľa času aj nad rámec nášho pracovného času, aby sme im ako-tak pomohli, aby boli spokojní, aby po troch mesiacoch neodišli, lebo by mali pocit, že sa tu oňho nikto nestará a chceme od neho len to, aby tu len makal a nič viac.“ (zamestnávateľ)

Zamestnávatelia by teda mali mať motiváciu pomáhať svojim zamestnancom zo zahraničia s integráciou a začlenením sa do života širšej komunity. Zamestnávateľ, s ktorým sme v rámci výskumu hovorili, mal za tri roky, počas ktorých zamestnáva občanov Ukrajiny, vytvorený už pomerne precízny systém ich podpory. V rámci firmy vytvorili skupinu, ktorá sa zamestnancom z Ukrajiny venuje a hodnotia to ako pomerne zdĺhavý proces náročný na čas. Avšak vnímajú to ako investíciu.

„Je to dosť zdĺhavý proces, ale zase sa nám to vracia, lebo nie je nič horšie, ako keď vy vynaložíte energiu a ten zamestnanec vám odíde. Vieme, že vo priemyselnom parku je tá fluktuácia veľmi vysoká. My sme si to nastavili tak, aby sa čo najlepšie integrovali a neodchádzali nám (...) Spokojný zamestnanec je dobrý zamestnanec. A keď vieme k tomuto prispieť, tak to urobíme. Pre nás je to investícia.“ (zamestnávateľ)

Práve tento prístup, ktorý vníma realizáciu integračných opatrení ako investíciu do spoločnej budúcnosti je vhodným vyjadrením toho, prečo by sa aj mestá mali snažiť o podporu integrácie cudzincov, ktorí v nich žijú.

Tento zamestnávateľ zvolil viacero podporných služieb, ktoré svojim zamestnancom z Ukrajiny poskytuje. Okrem pomoci s vybavovaním byrokracie (cudzinecká polícia, úrad práce, prihlásenie sa do poisťovní, vybavenie účtu v banke, pomoc so získaním podnájmu v podobe

prekladov návrhov nájomných zmlúv) svojim zamestnancom občas poskytujú aj pomoc s hľadáním práce pre rodinných príslušníkov a v začiatkoch organizovali aj jazykové kurzy (ale od tých postupne upustili, pretože zamestnanci si neustále prehadzovali služby, a preto nevedeli nájsť vhodný čas na realizáciu kurzov). Na začiatku taktiež mali vlastného tlmočníka z/do ukrajinčiny, v súčasnosti si tlmočníka prizývajú na niektoré aktivity/porady. Najčastejšie však na tlmočenie využívajú vytipovaných zamestnancov, ktorí hovoria dobrou slovenčinou. Takúto podporu oceňujú aj samotní cudzinci:

„Môžem povedať, že bez pomoci prekladateľov a koordinátorov by to bolo veľmi ťažké, vypracovať všetky dokumenty, všetky papiere pre život a prácu na Slovensku. Lebo to dlho trvá, nerozumieš po slovensky a nevieš ani kedy tam musíš ísť.“ (občan Ukrajiny)

Podpora, ktorú tento zamestnávateľ poskytuje, nemá len praktický význam, ale umožňuje medzi zamestnancom a zamestnávateľom vytvárať aj istý pocit dôvery.

„Lebo bežne sa stretávam s tým, že iní zamestnávatelia sa o takéto veci vôbec nezaujímajú a nechávajú to na nich. Takže aj to, že môžu za nami prísť, aj ak majú nejaké súkromné problémy, tak dá sa im pomôcť. Takže aj preto my máme fluktuáciu v rámci našich ukrajinských vodičov veľmi nízku. V iných spoločnostiach dosť rotujú. Takéto služby sú benefitom, ktorý im my ponúkame.“ (zamestnávateľ)

Najzásadnejšou formou podpory, ktorú tento zamestnávateľ svojim zamestnancom poskytuje, je štartovné bývanie. Bývanie svojim zamestnancom zo zahraničia poskytujú mnohí zamestnávatelia v Nitre, aj keď vo väčšine prípadov možno hovoriť skôr o ubytovaní, keďže väčšinou sa jedná o ubytovne (pozri časť Bývanie cudzincov). Prístup tohto zamestnávateľa je teda v Nitre unikátom. V súčasnosti má firma v prenájme 6 bytov, ktoré dáva ďalej do prenájmu svojim novým zamestnancom. K dispozícii sú tak pre zamestnancov z Ukrajiny, ako aj pre zamestnancov z iných regiónov Slovenska (ak je ich bydlisko ďalej než 250km od Nitry). Počas prvého polroka v týchto bytoch neplatia žiadny nájom, ale prejaví sa im to v daňovom priznaní ako nepeňažný príjem. Počas druhého polroka platia polovicu nájmu, druhú polovicu uhradza firma. Počas druhého roka si už musia platiť nájom v plnej výške.

Odporúčania:

1. Iniciovať pravidelné stretnutia so zamestnávateľmi, ktorí v meste zamestnávajú najviac cudzincov, za účelom zdieľania informácií, problémov, s ktorými sa oni a ich zamestnanci stretávajú a hľadania možností ich riešenia, či spoločnej realizácie integračných opatrení. Pravidelný kontakt so zamestnávateľmi môže byť aj vhodným komunikačným kanálom na posúvanie informácií od mesta smerom k cudzincom.

2. využitie pravidelných stretnutí so zamestnávateľmi na zdieľanie skúseností s poskytovaním takejto integračnej podpory pre svojich zamestnancov zo zahraničia.
3. Preskúvanie možnosti spolupráce v jednotlivých podporných aktivitách (napr. poskytovanie poradenstva zo strany mesta a pod.).

7. VZDELÁVANIE

Téma vzdelávania detí cudzincov je pre ich integráciu do spoločnosti kľúčová. Jazyková bariéra, zmena kultúrneho a sociálneho prostredia, rôzne vzdelávacie potreby môžu byť prekážkami jednak efektívneho vzdelávania, ale aj začlenenia do širších spoločenských väzieb a neskoršieho uplatnenia na trhu práce. Preto je potrebné venovať tejto téme pozornosť už od začiatku, keď deti vstupujú do školského prostredia. Efektívne nástroje pomoci týmto deťom v školách ale aj mimo nej môžu významnou mierou prispieť k zlepšeniu situácie a plynulej adaptácii detí na nové prostredie.

V prípade dospelých cudzincov je zas dôležitá možnosť jazykového vzdelávania na prekonanie jazykovej bariéry, či rekvalifikačné kurzy alebo iné možnosti ďalšieho vzdelávania.

Vzdelávaniu vo všeobecnosti sa mesto Nitra venuje najmä v rámci Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Analytická časť PHSR v kapitole „Vzdelávanie a výchova“ sumarizuje situáciu v oblasti zaškolenosti detí v MŠ a konštatuje nedostatok miest v materských školách. Zároveň konštatuje nárast počtu detí so ŠVVP a potrebu vytvárať vhodné podmienky pre ich vzdelávanie novým materiálno- technickým vybavením vzdelávacích zariadení (Analytická časť PHSR, 2015). Vhodné by však podľa nášho názoru bolo zamerať sa v strategických dokumentoch aj na podporu doplňujúceho vzdelávania pedagogických zborov v oblasti inkluzívneho vzdelávania. V tejto časti dokument neuvádza, že by mesto malo znalosť alebo sa zaujímalo o počty detí cudzincov v MŠ, na ZŠ a SŠ. Zahraničnú migráciu dokument nereflektuje ani vo vzťahu k vysokému školstvu (ako študentov miestnych VŠ pochádzajúcich zo zahraničia).

7.1. Deti cudzincov v nitrianskych školách a škôlkach

Počty detí cudzincov na jednotlivých školách v Nitre nie sú verejne dostupné. Verejne dostupným zdrojom údajov je len Štatistická ročenka školstva, ktorá uvádza počty detí v jednotlivých typoch škôl v rôznych mestách. Nasledujúca tabuľka uvádza počty detí cudzincov v materských základných a stredných školách v Nitre. V prípade stredných škôl sú dostupné údaje len za celý kraj.

Tabuľka č. 12 Počty detí cudzincov na jednotlivých typoch škôl v meste Nitra a v Nitrianskom kraji

	štátne	Súkromné	Cirkevné	Spolu	Z toho s trvalým pobytom
Materské školy	17	17	-	34	11
Základné školy	79	8	6	94	16
Gymnázia (nitriansky kraj spolu)	39		9	48	37
Stredné odborné školy (Nitriansky kraj spolu)	34	1	0	35	23

Zdroj: Centrum vedecko technických informácií, Štatistická ročenka školstva za rok 2019/2020²

Podľa informácií zástupcov samosprávy sa samospráva dozvedá o počtoch detí cudzincov predovšetkým z výkazov Ministerstva školstva, alebo (častejšie) priamo od škôl, ktoré tieto informácie samospráve poskytujú.

Zároveň, ak sa nejaký cudzinec prihlási na pobyt a má dieťa, tieto deti sú automaticky zaradované do škôl alebo škôlok podľa miesta ich pobytu. Samospráva pracuje aj s matričnými údajmi, takže môže vyhľadávať aj deti, ktoré majú nastúpiť v danom roku do základnej školy. To však platí najmä pre deti, ktoré sa už narodili na Slovensku a figurujú tak v matričných záznamoch. V tomto prípade je dôležitá komunikácia samosprávy s rodičmi detí, ktorí sa prihlásia na pobyt v meste, aby dostali všetky informácie o tom, akým spôsobom prebieha zápis, aké povinnosti vyplývajú z povinnej školskej dochádzky a podobne. Niektorí cudzinci prichádzajú na mestský úrad tieto témy skonzultovať, niektorí sa obrátia priamo na školu, avšak zatiaľ neexistuje presný mechanizmus zabezpečovania, aby skutočne všetky deti cudzincov nastúpili do školy.

V prípade základných škôl musia školy tieto deti prijať, keďže sa na nich vzťahuje povinná školská dochádzka. V prípade materských škôl to tak nevyhnutne nemusí byť, avšak doposiaľ sa nestalo, že by sa v prípade záujmu nenašla škôlka pre tieto deti. Neplatí ani nevyhnutnosť mať trvalý pobyt (ktorý mnohí cudzinci ani nemajú), v tom prípade sa však platí vyšší poplatok a sú uprednostňované deti z lokality, v ktorej sa materská škola nachádza.

² Dostupné na: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia.html?page_id=9580

7.2. Potreby detí cudzincov na základných školách

Podľa respondentov z odboru školstva a zástupcov škôl zatiaľ v Nitre bývajú deti do vzdelávacieho procesu zapájané pomerne ľahko. Školy im vychádzajú v ústrety a hľadajú spôsoby, ako deti začleniť. Tým, že detí cudzincov na jednotlivých základných školách ešte nie je veľmi veľa, ide skôr o individuálnu snahu učiteľov a vedenia škôl, aby deti boli efektívne začlenené. Dôležitým faktorom je, že školy sa nesnažia deti nijakým spôsobom vylučovať a snažia sa vytvárať podmienky na to, aby všetok svoj čas strávili spolu s ostatnými deťmi a do vzdelávacieho systému sa zapojili plynulo.

Napriek tomu však sú rôzne problémy alebo potreby detí, na ktoré sa školy snažia reagovať podľa svojich súčasných možností a kapacít. Vo výskume sa však ukázalo, že nie všetky potreby detí sú úplne uvedomené a lepšou podporou škôl a učiteľov pri začleňovaní detí by bolo možné ich adaptáciu a následnú integráciu deťom uľahčiť.

a) Jazyková bariéra

V prípade materských škôl sa dá jazyková bariéra odstraňovať pomerne jednoducho. Deti sú vo veku, kedy si ešte len osvojujú aj svoj materinský jazyk, a tak aj nový jazyk (slovenčinu) sa naučia plynule počas aktivít v škôlkach.

„Deti sú najprv pozorovatelia, im rečová bariéra nevadí, vedia sa smiať, vedia sa hrať, ide to úplne prirodzene....niekedy sa učiteľky radia, ako spolupracovať s rodičmi, prípadne staršie učiteľky vedia po rusky, tak s deťmi z Ukrajiny alebo z Ruska sa vedia pekne dohovoriť. Aj s inými deťmi sa to dá pekne zvládnuť.“ (samospráva)

V prípade základných škôl je situácia trochu zložitejšia a na prekonávanie jazykovej bariéry vplýva veľa faktorov, najmä to, z akej krajiny (jazykovo či kultúrne blízkej či vzdialenej) dieťa pochádza a v akom veku sem prišlo, teda do akého ročníka nastupuje.

Ak majú deti jazykovú bariéru, nejaký čas nie sú klasifikované. Podľa vyjadrenia jednej z riaditeľiek sa však deti (najmä mladšie) pomerne rýchlo jazyk naučia a hneď, ako je to možné, tak ich začnú klasifikovať. Niektoré deti majú súkromných doučovateľov slovenčiny, takže jazyková príprava sa rieši mimo školy.

V niektorých školách deti majú možnosť riešiť túto situáciu doučovaním alebo krúžkami, ktoré sú v školách dostupné. Nie všetky školy však využívajú prostriedky, ktoré môžu čerpať z okresných úradov na poskytovanie jazykového vzdelávania v rozsahu 60 hodín. Školy, ktoré boli zapojené do výskumu o tejto možnosti vedeli, ale nevyužívali ich.

Školy skôr doučujú deti individuálne, prostredníctvom učiteliek slovenčiny, ktoré za to dostávajú príplatky alebo odmeny.

Avšak, ak by začalo byť detí cudzincov v školách viac, školy by začali využívať finančné prostriedky okresných úradov intenzívnejšie a pravdepodobne by museli nájsť mechanizmy, ako zabezpečiť jazykovú prípravu týchto detí aj mimo svojich súčasných kapacít. Je možné, že tak situácia v meste časom nastane, preto by bolo potrebné mať pripravené komplexnejšie mechanizmy na podporu vzdelávania detí s iným materinským jazykom.

b) Kultúrne odlišnosti

Toto je téma, ktorej sa nevenuje v školách systematická pozornosť. Školy obvykle riešia situácie, ktoré vzniknú ad hoc, ale nepracujú s témou kultúrnej odlišnosti ako s témou potrebnej adaptácie na zmenu prostredia.

Školy využívajú určité mechanizmy, aby deťom s adaptáciou na nové prostredie pomohli. Snažia sa ich zapájať čo najviac do mimoškolských aktivít alebo športových krúžkov, ktoré im pomôžu zaradiť sa do kolektívu ostatných detí:

„Ja by som to prepojila do toho športu. Ideálne ho zaradiť do nejakého klubu alebo krúžku kde môže zažívať úspech. Že on má síce nejaký hendikep, ale takto sa to prekoná, deti ho zoberú medzi seba. Jeden chlapec už avizoval, že miluje futbal, ta sme sa hneď spojili s trénerom a chceli by sme ho dať čím skôr do nejakého klubu.“ (základná škola)

Prípadne sa snažia uľahčovať situáciu deťom tým, že ich zaradia do triedy, kde je učiteľka, ktorá ovláda jazyky a dokáže sa s nimi lepšie dohovoriť, prípadne má už skúsenosti so vzdelávaním detí cudzincov.

Ukazuje sa, že učitelia alebo vedenie škôl nemajú vytvorený komplexnejší mechanizmus pomoci deťom pri adaptácii. Nevedia, čo všetko sa s takouto adaptáciou spája, akými zmenami deti prechádzajú po príchode do inej krajiny. Učitelia by preto podľa nášho názoru potrebovali vzdelávanie či tréning nielen v jazykovej príprave detí, ale aj v tom, ako napomôcť adaptácii detí, ktorá môže mať rôzne podoby a prejavy,

ktoré sa často pripisujú individuálnym charakteristikám detí alebo nechote sa začleniť. Práve pochopenie týchto mechanizmov môže významnou mierou napomôcť deťom a aj učiteľom zvládať situácie vo vzdelávaní a uľahčiť im tak vzdelávací proces.

c) Komunikácia s rodičmi

Komunikácia s rodičmi je ďalším z dôležitých faktorov efektívneho vzdelávania, najmä pri deťoch cudzincov. V súčasnosti je kvalita komunikácie s rodičmi týchto detí individuálna rovnako ako pri iných deťoch. Niektorí rodičia kvôli jazykovej bariére alebo veľkému pracovnému zaťaženiu so školou nekomunikujú alebo komunikujú nedostatočne. Iní, naopak, sa o školu zaujímajú intenzívne a sú s ňou v pravidelnom kontakte. Avšak podobne ako v prípade kultúrnych odlišností je potrebné poznať špecifiká situácie rodičov, ktorí sem prišli z cudziny a hľadať efektívne nástroje komunikácie.

7.3. Jazykové vzdelávanie dospelých cudzincov

V súčasnosti majú cudzinci možnosť dopĺňať si jazykové vzdelanie niekoľkými spôsobmi.

Súkromné jazykové školy poskytujú komerčné kurzy slovenčiny, ktoré sú však pomerne drahé a mnoho cudzincov nemá finančné, časové alebo kapacitné možnosti sa ich zúčastňovať. Mesto poskytuje aj bezplatné jazykové kurzy prostredníctvom centra COMIN, o ktoré je veľký záujem, v súčasnosti sú jeho kapacity naplnené. Do budúcnosti by bolo potrebné aj zo strany samosprávy, prípadne z iných zdrojov poskytovať čo možno najširšiu možnosť jazykových kurzov, aby si cudzinci zlepšili nielen svoju pozíciu na trhu práce, ale aby mohli navštevovať napríklad kultúrne podujatia, vytvárať sociálne väzby s miestnymi obyvateľmi alebo komunikovať s inštitúciami a úradmi.

Odporúčania:

1. Vytvoriť efektívny a funkčný mechanizmus zisťovania štatistických údajov o deťoch cudzincov priamo na samospráve, aby sa nestalo, že niektoré deti budú „nezachytené“ pre povinnú školskú dochádzku.
2. Aj pri zvyšujúcom sa počte detí cudzincov je potrebné dbať na to, aby neboli koncentrované len na niektorých školách a nedochádzalo tak k (nezamýšľanej) segregácii týchto detí.

3. Je potrebné riešiť tému trvalého pobytu najmä pri prijímaní do materských (ale potenciálne aj základných) škôl. Mnohí cudzinci nemajú možnosť získať trvalý pobyt, a preto podmienka trvalého pobytu môže byť pre mnohých z nich problematická. V súčasnosti zatiaľ tento problém nevzniká, ale do budúcnosti sa môže objaviť pri stúpajúcom nápre na kapacity materských alebo základných škôl.
4. Jazykové vzdelávanie detí na školách je potrebné riešiť systematicky. Vytvoriť efektívny spôsob financovania a poskytovania podpory základným školám pri prekonávaní jazykovej bariéry detí.
5. Učiteľia potrebujú aj špecifickú prípravu na vzdelávanie detí cudzincov, jednak v oblasti „obsahu vzdelávania“ (metodiky), teda ako učiť deti z iného jazykového a kultúrneho prostredia, ale aj v oblasti interkultúrneho vzdelávania – ako napomôcť deťom s adaptáciou na nové prostredie, ako identifikovať špecifické potreby týchto detí a reagovať na ne.

8. BÝVANIE CUDZINCOV

V súčasnej dobe mesto po stagnácii v štátom riadenej výstavbe bytov pociťuje značný nedostatok bytov a narastá skôr tendencia výstavby rodinných domov. Mesto v roku 2015 konštatovalo, že je potrebné stanoviť optimálny pomer rodinnej a hromadnej výstavby. Za nevyhnutné považuje pristúpiť k intenzívnej výstavbe najmä v nových pripravovaných lokalitách, teda k výstavbe obytných domov, ktoré sú jednoznačnou charakteristikou mestskej štruktúry. Na rozdiel od doteraz známej solitérnej (sídliškovej) výstavby sa mala nová obytná výstavba organizovať do kompaktných uličných foriem ako najvyššej priestorovej kvality mesta. **Druhým polemickým okruhom prehodnotenia tejto zástavby bola otázka jej existencie ako samostatných, segregovaných obytných štvrtí.** Pre takéto územie tak vznikla veľmi silná existenčná väzba s centrálnym územím mesta a miestom práce založená na dopravných vzťahoch. Pre humanizáciu obytných súborov sa majú vytvárať organizačné a technické podmienky pre množstvo investorov tak, aby naplnili priestor požadovanou stavebnou štruktúrou (Konceptia rozvoja mesta Nitra, 2015).

V roku 2015 bolo na Službyte a OSBD evidovaných spolu 1594 žiadostí o byty v bytových domoch. Žiadatelia mali záujem výlučne o prenájom bytov v prevažnej miere III.veľkostnej kategórie. Stavebné firmy, ktoré realizovali bytovú výstavbu, mali problémy s odpredajom bytov do osobného vlastníctva. V tom období realizované byty neboli v plnej miere zmluvne pokryté záujemcami o ich odkúpenie. Táto situácia bola spôsobená ponukou na odpredaj starších bytov v osobnom vlastníctve za nižšiu trhovú cenu. Mesto teda považovalo za potrebné sústrediť sa na vytvorenie obojstranne výhodných podmienok pre rozvoj nájomných bytov. Na území mesta sa projekčne pripravovali a realizovali hromadné formy bývania v lokalitách v súlade so schválenou územnoplánovacou dokumentáciou a územnoplánovacími podkladmi (Konceptia rozvoja mesta Nitra, 2015).

Bývanie je jednou z priorít aj Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Nitra (2015). Priorita „Podpora bývanie pre všetky skupiny obyvateľstva“ vytvára priestor aj pre riešenie bývania cudzincov. Z predchádzajúcich výskumov vieme, že v niektorých mestách s vysokou mierou pracovnej zahraničnej migrácie narastá počet tzv. ubytovní, ktoré jednak nie sú vnímané pozitívne miestnym obyvateľstvom (považujú ich za prekážku integrácie) a jednak neposkytujú dostatočný štandard bývania (je to len ubytovanie, nie bývanie) a podmienky pre kvalitný život. Preto by bolo vhodné pri napĺňaní tejto priority zvažovať aj možnosti, ako v meste Nitra predchádzať vzniku takýchto ubytovní a zabezpečiť, aby prichádzajúci cudzinci bývali čo možno najviac rozptýlení medzi ostatným obyvateľstvom.

Podmienky pridelovania mestských nájomných bytov upravuje VZN č. 1/2011, ktoré špecifikuje podmienky, ktoré musia žiadatelia o byt spĺňať. Žiadateľ musí mať minimálne 18 rokov a jeho domácnosť musí mať istý ohraničený príjem (hornou i dolnou hranicou podľa zloženia domácnosti), nesmie byť vlastníkom alebo spoluvlastníkom (v podiele väčšom ako 1/2) inej nehnuteľnosti určenej na bývanie. Pri žiadosti o byt nižšieho štandardu musí žiadateľ a spoločne posudzované osoby navyše spĺňať aj podmienku trvalého pobytu v meste Nitra najmenej 3 roky nepretržite pred podaním žiadosti. V prípade pridelovania bytov bežného štandardu sa táto podmienka neuvádza.

To, kde, ako a s kým cudzinci bývajú môže výrazne ovplyvniť ich kvalitu života a mieru integrácie do spoločnosti. Navyše, reakcie ostatných obyvateľov môžu byť veľmi negatívne, ak sa riešenie bývania deje neorganizovane, bez systémového prístupu a bez poskytovania relevantných informácií všetkým obyvateľom.

Výstavba rôznych ubytovní s veľkými kapacitami (niekoľko sto ubytovacích miest) prinieslo v mnohých iných mestách negatívne reakcie obyvateľov a strach z porušovania verejného poriadku. Možno aj preto sa mesto Nitra rozhodlo dbať o to, aby nevznikali takéto ubytovne koncentrovane na určitých miestach.

Do roku 2019 mesto nijako nevstupovalo do toho, ako cudzinci bývajú a táto situácia nebola nijako regulovaná. V roku 2019 prišla novela zákona o pobyte cudzincov, ktorá vyžaduje od samospráv vystavovanie potvrdenia o tom, že cudzinec má kde bývať a že toto bývanie spĺňa určité štandardy:

„A preto musí prísť cudzinec so žiadosťou a musí prísť aj majiteľ, ktorý chce poskytnúť ubytovanie. A mesto musí skúmať, či toto ubytovanie zodpovedá zákonným štandardom. Nás to extrémne zaťažuje.“ (samospráva)

Toto je téma, ktorá sa týka všetkých samospráv a mnohé sa s tým postupne vysporiadali, otázka administratívnej záťaže na mestá však stále ostáva. Preto by bolo potrebné hľadať efektívnejšie mechanizmy, ako zabezpečiť, aby boli naplnené zákonné požiadavky a zároveň to nespôsobovalo neprimeranú záťaž na samosprávy a na ďalších aktérov, vrátane cudzincov.

Na druhej strane, takáto právna úprava umožňuje samospráve mať prehľad o tom, kde a v akých podmienkach cudzinci žijú, mapovať ich potreby a hľadať efektívne riešenie, či plánovať do budúcnosti politiky tak, aby sa zabraňovalo rezidenčnej segregácii alebo príliš veľkej koncentrácii (getoizácii) v určitých rezidenčných častiach. Na to je však potrebné mať vytvorenú stratégiu bývania a plánovať v dlhodobějších horizontoch, aj vzhľadom na vývoj na trhu práce, narastajúcu migráciu a podobne.

V súčasnosti cudzinci bývajú v rôznych typoch ubytovania. V Nitre existuje niekoľko (5-6) ubytovní, kde žijú prevažne ukrajinskí pracovníci zamestnaní v Jaguár - Landrover. Mnohí cudzinci žijú aj v podnájdoch v bytoch, či väčších rodinných domoch, kde ich žije často aj desať alebo viac.

Podľa vyjadrení cudzincov je veľmi komplikované nájsť si podnájom, jednak preto, lebo prenajímatelia majú nedôveru voči cudzincom, nepovažujú ich za spoľahlivých podnájomníkov, alebo majú voči nim predsudky. Druhým dôvodom je aj vyššie spomínaná požiadavka, aby mesto vydalo majiteľovi súhlas alebo potvrdenie o pobyte cudzinca na určitej adrese. Je to administratívna záťaž nielen pre samosprávu, ale aj pre majiteľov bytov a aj samotných cudzincov. Pre tých je potom jednoduchšie bývať v ubytovniach:

„Viem, že cudzinec na Slovensku potrebuje nejaké potvrdenie o tom, kde býva pre cudzineckú políciu. A Ukrajinci mi hovorili, že to býva veľký problém, nie všetci majitelia chcú toto vybavovať. Myslím, že pre prenajímateľa je lepšie, ak to prenajme Slovákov. Je to robota navyše.“ (občan Ukrajiny)

Jeden z významných zamestnávateľov má v podnájme 6 bytov, ktoré poskytuje svojim zamestnancom z cudziny (pozri viac v časti Ekonomické aktivity a zamestnávanie cudzincov). Mnohí cudzinci už žijú na Slovensku aj s rodinami, bývajú v podnájdoch a nepotrebujú teda podporu od zamestnávateľa. Tieto byty sú potom využívané ako štartovacie byty:

„Keby si oni neriešili svoje bývanie, tak by nám tie byty nestačili, ale veľa z nich už rieši kúpu bytu alebo podnájom. Väčšina z nich rieši na začiatku tieto svoje byty a potom sa osamostatní.“ (zamestnávateľ)

Odporúčania:

1. Je potrebné komplexne zmapovať situáciu v oblasti bývania – aké majú cudzinci potreby, s akými prekážkami a bariérami sa stretávajú a odhadnúť potreby v tejto sfére do budúcnosti.
2. Je potrebné vypracovať stratégiu riešenia bývania pre cudzincov. Na základe existujúcich dát treba zvážiť, do akej miery môže mesto ponúkať mestské nájomné a sociálne byty, ako podporovať, či regulovať výstavbu ubytovní do budúcnosti a akým spôsobom podporovať komerčné nájomné bývanie cudzincov v meste
3. Dôležitá je komunikácia a intenzívna spolupráca s veľkými zamestnávateľmi. Je potrebné zmapovať ich kapacity, možnosti poskytovania ubytovania a koordinovať s nimi prípadnú výstavbu ubytovní či iných ubytovacích zariadení tak, aby nevznikali konflikty s obyvateľmi, alebo negatívne reakcie na túto výstavbu.

9. KOMUNIKÁCIA TÉMY A HLAS CUDZINCOV

Integrácia cudzincov môže byť manifestovaná a zároveň aj podporovaná tým, že cudzinci budú mať v meste svoj hlas. Stanú sa viditeľnými pre obyvateľov ako bežní obyvatelia, ktorí sú súčasťou spoločnosti a prispievajú svojou mierou k rozvoju mesta a zároveň dokážu komunikovať svoje potreby, problémy a nápady, ako robiť mesto spoločným priestorom pre život.

Doposiaľ nemali cudzinci v Nitre výraznejší hlas. Stále sú viac objektmi rôznych opatrení, ako relevantnými aktérmi, ktorí vstupujú aj do procesov rozhodovania o veciach, ktoré sa ich týkajú. Zástupcovia mesta mesta si tento aspekt uvedomujú:

„Nikdy sa nevyjadrovali, ale mali by sa. Bolo by to fajn, lebo prinášajú úplne nový pohľad, zohľadnili by sa ich potreby, ja by som to veľmi privítal. Určite by sa im dal vytvoriť priestor na aktívne trávenie voľného času, niekde, kde sa môžu stretávať a tam sa dá s nimi rozprávať a vypočuť si ich potreby.“ (samospráva)

„Ak tu chceme spolu žiť, tak nemôže byť žiaden hlas nevypočutý. Bez dialógu a bez toho, aby sa vyjadrovali k rôznym témam, to nepôjde. Akonáhle ich vnímame len ako objekty, že my sa ideme o vás postarať, tak to nejde.“ (samospráva)

Je to nepochybne dané aj tým, že cudzincov je v meste stále relatívne málo, je to nová situácia pre všetkých zapojených aktérov. Zároveň zatiaľ nevznikli mimovládne alebo iné organizácie, ktoré by tvorili samotní cudzinci a ktoré by sa stali akýmsi komunitným alebo spoločným hlasom cudzincov.

Zatiaľ fungujú skôr servisné organizácie, ktoré poskytujú cudzincom rôzne služby alebo im pomáhajú s administratívnou záťažou spojenou s pobytovým statusom, pracovnými aspektami a podobne:

*„Z komunikácie so zamestnávateľmi vyplýva, že už sú nejaké organizácie, ktoré ich zastupujú, pomáhajú im s vybavovaním papierov, hľadaním ubytovania a podobne. **Teda majú niekoho, kto by mohol komunikovať aj s mestom.**“* (samospráva, zvýraznenie doplnené autorkami)

Preto by bolo potrebné, aby bola vytvorená platforma na komunikáciu medzi mestom a všetkými ostatnými aktérmi, ktorí reprezentujú hlas cudzincov alebo im poskytujú služby. Takáto platforma môže umožniť efektívnu komunikáciu a hľadanie riešení vznikajúcich situácií, problémov, či reagovať na potreby, ktoré cudzinci v meste majú.

9.1. Možnosti komunikácie s mestom

V súčasnosti je veľmi pozitívnou snahou o nadviazanie komunikácie medzi cudzincami a mestom zriadenie kontaktného bodu COMIN. Takto zriadený útvar na meste vytvára možnosti, aby cudzinci mali bezpečný priestor, kde dostanú všetky potrebné informácie, navyše v jazyku, ktorému rozumejú a v rozsahu, aký je pre nich potrebný. Ľudia zamestnaní v tomto centre majú dobrú expertízu v legislatíve týkajúcej sa cudzincov a prehľad o službách, možnostiach a okrem poskytovaných služieb umožňujú udržiavať dobrú komunikáciu medzi cudzincami a mestom.

V tomto prípade ide nepochybne o príklad dobrej praxe, pretože je to jeden z prvých kontaktných bodov, ktoré na Slovensku takýmto spôsobom vznikli a sú priamo organizáciou, ktorá je zriadená mestom a funguje priamo na mestskom úrade. Nejde teda len o externú službu, aké poskytujú napríklad mimovládne organizácie v iných mestách. Tie majú tiež svoj veľký význam, ale pre efektívnu integráciu je kľúčové, aby túto úlohu prevzalo samotné mesto.

Do budúcnosti je možné rozvíjať služby a aktivity tohto centra a sústreďovať okolo neho aj ďalšie sociálne, kultúrne, či iné aktivity, ktoré umožnia cudzincom zaradiť sa do spoločnosti a stať sa súčasťou mesta.

Mesto navyše začalo pravidelne vo svojich Radničných novinách uverejňovať informácie aj pre cudzincov. Posledná strana každého vydania obsahuje informácie v angličtine práve pre nich.

Okrem toho sa mesto snaží sprístupniť informácie o svojich aktivitách a službách aj obyvateľom so zdravotným postihnutím či iným znevýhodnením, a to formou easy-to-read verzií (Akčný plán „Nitra pre všetkých“, 2020). Cudzinci v tomto dokumente zatiaľ nie sú explicitne spomenutí ako cieľová skupina jednotlivých opatrení, avšak do budúcnosti by práve tento dokument mohol vytvoriť priestor pre vytváranie komunikačných kanálov aj s nimi. V zahraničí sa easy-to-read forma využíva napríklad aj na poskytovanie informácií cudzincom, ktorí majú jazykovú bariéru. Keďže ide o zjednodušené texty, môžu byť ľahšie zrozumiteľné aj tým, ktorých slovenčina je pomerne slabá.

9.2. Komunikácia smerom k cudzincom

Pre presadenie hlasu cudzincov a efektívnejšie reagovanie na ich potreby, alebo už len pre samotné zviditeľnenie témy cudzincov by pomohlo, ak by sa samotní cudzinci stali aj zamestnancami rôznych odborov na mestskom úrade či iných verejných inštitúciách (školy, kultúrne centrá, a podobne). Napríklad aj v policajnom zbore by bolo veľmi užitočné, ak by tam pracovali aj ľudia z menšín:

„Momentálne je to ešte veľmi čerstvé, nejaké obdobie bude musieť byť preklenuté, aby sme sa s nimi zžili. Ja to mám napríklad s tými MOPsákmi policajtmi také, že by som bol veľmi rád, ak by mohli byť normálnymi policajtmi. Oni sú veľmi múdri ľudia, inteligentní, ale formálne nemajú vzdelanie, tak ich nevieme prijať. Ale medzi policajtmi sa bojím, že by ich neprijali.“ (samospráva)

Mestská polícia v minulosti zamestnávala cudzincov, aj v súčasnosti jedného zamestnáva, bol dokonca ocenený za to, že zachránil malého chlapca. Toto je veľmi dôležitý aspekt aj pre komunikáciu témy mestom, pretože poukazuje na to, že cudzinci môžu byť prirodzenou súčasťou mesta a prínosom.

9.3. Komunikácia témy mestom a lokálnymi médiami

Mesto zatiaľ nemá žiadnu stratégiu toho, ako tému migrácie a integrácie cudzincov komunikovať. Súčasný vedenie mesta je tejto téme otvorené, uvedomuje si nevyhnutnosť efektívnej komunikácie témy bez toho, aby sa zbytočne priťahovala na tému pozornosť a vyvolávala negatívne emócie u obyvateľov, čo obvykle zneužívajú rôzne extrémistické zoskupenia.

„Neviem, či je to dlhodobou udržateľnou politikou, že tu si niečo robíme, ale tak potichučky. Celkovo sa tej téme mesto veľmi nevenuje. Neviem, kde je tá hranica medzi tým, že sa tej téme venuje už moc a zbytočne by sa podnecovali vášne, a kedy je to tá transparentnosť, že niečo sa v meste robí. Ja osobne by som ocenila viac informácií o tom, čo mesto robí a ako má nastavenú politiku, že ako ideme integrovať. Ale neviem, do akej miery to vlastne mesto má vypracované.“ (MVO)

Lokálne médiá informujú v súčasnosti najmä o aktivitách, ktoré sa v meste začali rozbiehať (COMIN, Mareena), prípadne o konkrétnych udalostiach, ktoré sa v meste v súvislosti s cudzincami udiali. V minulosti sa lokálne médiá zameriavali skôr na informovanie o zahraničných investíciách a „vyvracanie fake news“ o tom, čo tieto zahraničné investície mestu prinesú.

Odporúčania:

1. Mesto by malo mať vypracovanú stratégiu, ako bude o téme integrácie cudzincov komunikovať verejne. Táto komunikácia by mala byť dvojsmerná:
  - a) Smerom k obyvateľstvu - zameraná jednak na poskytovanie relevantných informácií o tom, ako sa situácia vyvíja, akí cudzinci v meste žijú, prinášať pozitívne príklady a poukazovať na rôzne aspekty integrácie cudzincov, plus informovať o politikách mesta v tejto oblasti
  - b) Smerom k cudzincom – komunikovať aktivity mesta a rôznych iných aktérov, vytvárať priestor pre samotných cudzincov, poskytovať im informácie o tom, v čom im mesto vie byť nápomocné a kde môžu získať ďalšie informácie
2. Hlas cudzincov by mal byť v meste výraznejší – prostredníctvom platformy rôznych aktérov, ktorí s cudzincami pracujú, a cudzincov samotných, pravidelným mapovaním ich potrieb, vytváraním priestoru na to, aby mohli v pravidelných intervaloch komunikovať mestu svoje potreby
3. Snažiť sa o zamestnávanie samotných cudzincov aj na odboroch mesta, či v iných verejných inštitúciách mesta

10. AKTIVITY MVO VO VZŤAHU K CUDZINCOM

V rámci SWOT analýzy Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja si Mesto Nitra zadefinovalo niekoľko silných aj slabých stránok, príležitostí aj ohrození, ktoré môžu byť relevantné aj pre tému pracovnej mobility, migrácie a integrácie cudzincov na území mesta. K najvýznamnejším príležitostiam patrí napríklad rozvoj dobrovoľníctva v sociálnej oblasti, spolupráca verejného a neverejného sektora v oblasti sociálnej politiky a sieťovanie inštitúcií. Práve tieto dva aspekty predstavujú príležitosť aj pre adresovanie potrieb cudzincov, keďže integrácia je prierezová záležitosť (preto nadobúda význam sieťovanie). Okrem toho sa na príkladoch zo zahraničia ukazuje, že zapájanie dobrovoľníkov do integračných procesov môže mať zásadný vplyv na ich úspešnosť – jednak môže pomáhať pri základnej orientácii v meste, pomoc pri využívaní verejných služieb, ale jednak môže fungovať aj ako prostriedok vytvárania si vzťahov s miestnymi obyvateľmi (PHSR, 2015).

Akčný plán „Nitra pre všetkých“ taktiež počíta so zapájaním rôznych organizácií do aktivít na scitlivovanie väčšinového obyvateľstva na otázky rozmanitosti (2020). Tento akčný plán je síce zameraný na obyvateľov so zdravotným postihnutím a iným znevýhodnením, avšak pri širšom pohľade na rozmanitosť by jeho cieľovou skupinou mohli byť aj cudzinci, ktorí tiež v spoločnosti čelia viacerým bariéram.

Tzv. tretí sektor v Nitre pokrýva pomerne široké spektrum oblastí. Pôsobí tu niekoľko seniorských organizácií, mimovládne organizácie sa venujú tiež deťom. Združenie STORM sa venuje užívateľom návykových látok, v Nitre pôsobí tiež Katolícka Charita, ktorá sa venuje najmä sociálnej pomoci a asistencii a Centrum Slniečko, ktoré pracuje s ohrozenými rodinami a týranými deťmi. Posledných 10 rokov funguje tiež Hide Park ako priestor a platforma pre rôzne občianske iniciatívy. Silnú tradíciu má v Nitre aj niekoľko kultúrnych občianskych iniciatív, ako napríklad Asociácia Divadelná Nitra.

Podľa vyjadrení jednej z respondentiek samospráva má o pôsobení mimovládnych organizácií prehľad a disponuje databázou s informáciami o nich.

Téme migrácie a integrácie cudzincov sa v Nitre aktuálne venuje organizácia Pokoj a Dobro a nitrianska pobočka organizácie Mareena. Pokoj a Dobro stálo aj pri presídľovaní skupiny utečencov z Iraku v roku 2016 a následne v spolupráci s Katolíckou Charitou pre nich zabezpečovalo integračné služby. Mareena sa venuje skôr komunitnej práci a funguje na báze dobrovoľníctva.

Potenciál mimovládnych organizácií v oblasti integrácie cudzincov spočíva podľa respondentov vo viacerých oblastiach. Jednou z nich je vzdelávanie, resp. osveta smerom k svojim vlastným klientom a cieľovým skupinám, vytváranie „*klímy prijatia a poznania*“ (MVO)

„A potom by mohli prijať aj samotných cudzincov, ponúknuť im možnosti, či už sociálne služby, byť pripravený na to, že s akými problémami prídu a čo budú potrebovať.“ (MVO)

Mimovládne organizácie však na svoje pôsobenie musia mať vytvorené vhodné podmienky, či už legislatívne (MVO), alebo finančné (samospráva).

„Určite je tu potenciál. Ale záleží na tom, ako sú nastavené aktuálne grantové možnosti, ako sa dajú organizácie zosieťovať, a vymyslieť nejaký projekt, ktorý by nielen jednorazovo, ale na dlhodobej báze zapájal tieto komunity a pracoval s nimi.“ (samospráva)

Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja (2015) predpokladá spoluprácu samosprávy s občianskymi združeniami. Uvádza napríklad projekt dobromapa.sk, ktorý predstavuje databázu informácií o dobrovoľníckych aktivitách. Do tých by bolo možné zapojiť aj cudzincov, prípadne by bolo možné do tejto databázy zaradiť aj ponuku pomoci cudzincov formou dobrovoľníctva (napr. sprevádzanie na úrady, nízkoprahové učenie sa slovenčiny a pod.). PHSR ďalej uvádza projekt „Spoločná ulica, spoločné mesto“, ktorý je zameraný na pravidelné poskytovanie poradenských a informačných aktivít v uliciach mesta a na zvyšovanie povedomia verejnosti o samospráve. Aj tu sa otvára možnosť realizovať tento projekt cielene aj v lokalitách, kde sa nachádzajú napríklad ubytovne pre zahraničných zamestnancov, a tiež možnosť prizvať si tľmočníkov z komunit.

Mesto Nitra má vo svojej kompetencii aj **pridelovanie dotácií na činnosť rôznych mimovládnych organizácií**, ktoré na jej území pôsobia. V roku 2019 napríklad v sociálnej oblasti mesto podporilo 4 projekty pre seniorov a ďalšie projekty boli zamerané na podporu rodín v náročných životných situáciách (závislosti a iné sociálno-patologické javy) alebo ľudí s autizmom. Podporu získalo aj združenie STORM, ktoré sa venuje terénnej práci s ľuďmi so závislosťami. Podobne tomu bolo aj v roku 2018.

V rámci dotačného systému má mesto Nitra priestor aj na podporu kultúrnych aktivít a podujatí – v roku 2019 prerozdělilo 40 tisíc EUR na rôzne projekty vrátane rómskych združení, projektov škôl, Zväzu protikomunistického odboja, či seniorov, ale aj profesionálnych umeleckých organizácií a spolkov (divadlá, tanečné štúdiá, osvetové stredisko a pod.).

Aj tu sa otvára príležitosť pre podporu multikultúrnych aktivít a zapájanie aj cudzincov žijúcich v meste, pretože cudzinci majú tiež právo združovať sa a zakladať spolky a organizácie. Ale môžu sa takisto zapájať do už existujúcich iniciatív.

Odporúčanie:

1. V dotačných schémach mesta explicitne zdefinovať aj prioritu integrácie cudzincov, proaktívne informovať o možnosti získania dotácie aj v komunitách cudzincov

11. OČAKÁVANÝ VÝVOJ DO BUDÚCNOSTI

Posledná časť situačnej analýzy je zameraná na to, ako jednotliví aktéri v meste vnímajú budúcnosť vo vzťahu s migráciou a narastaním počtu cudzincov v meste a čo oni sami vnímajú ako najdôležitejšie potreby, ktoré v tejto súvislosti vzniknú alebo už v súčasnosti vznikajú.

Je potrebné upozorniť na to, že výskum bol realizovaný ešte v čase pred koronavírusovou pandémiou a je preto možné predpokladať, že situácia sa môže do istej miery meniť a v súčasnosti nie je možné presne odhadnúť, ako sa bude vyvíjať. Každopádne, v dlhodobom horizonte bude nevyhnutne téma migrácie jednou z kľúčových tém aj pre mesto a bude potrebné jej naďalej venovať pozornosť.

Prakticky všetci aktéri, s ktorými sme vo výskume hovorili očakávajú, že počet cudzincov bude v meste narastať.

„Určite to bude narastať. Nevie, či to zastihne Nitru alebo celoplošne, ale určite to bude. Treba sa prispôbiť, ale tým, že sme súčasťou EÚ, aj to má podiel. Aj my cestujeme, aj naše deti cestujú, hľadajú si prácu inde, tak je to také prirodzené.“ (samospráva)

„Tak, ako my chodíme do západnej európy pracovať, tak tak isto sú títo zahraniční – pre niektorých je náš pracovný trh a naša krajina natolko lákavá a zaujímavá, že sem chcú ísť, zamestnávateľia investovali nemalé prostriedky do vybudovania tých závodov a naši zamestnanci nemajú záujem pracovať za týchto podmienok. Je to nevyhnutný fakt.“ (samospráva)

„Bude sa to vyvíjať podľa potreby, ako bude vyzeráť trh práce. Ale veľké mestá sa tomu nevyhnú. A Nitra je pekné mesto, takže sem prichádza aj dosť mladých ľudí. Našťastie u nás zatiaľ nehrozia nejaké veľké počty moslimov, lebo my sme chudobná krajina a oni idú do bohatších.“ (zamestnávateľ)

Takéto a podobné výroky môžeme nájsť u všetkých respondentov. Je dôležité, že potenciálni aktéri integrácie cudzincov v Nitre vidia túto tému veľmi vecne, triezvo a uvedomujú si, že je to prirodzená súčasť vývoja spoločnosti. To je veľmi dôležitý predpoklad pre prijímanie opatrení, ktoré umožnia mestu túto situáciu vnímať nielen ako výzvu, ale aj ako príležitosť.

11.1. Potreby v oblasti integrácie cudzincov podľa jednotlivých aktérov

Už v tejto chvíli si mnohí z aktérov uvedomujú zmeny, ktoré je potrebné aj v meste urobiť, aby integrácia cudzincov prebiehala efektívne a bez konfliktov s majoritnou populáciou.

Preto ponúkame základné zhrnutie toho, ako vnímajú ľudia z rôznych odborov mesta, iných inštitúcií, zamestnávateľov a mimovládnych organizácií témy, ktoré by bolo potrebné do budúcnosti riešiť v súvislosti s integráciou cudzincov:

- a) **Potreba stretávania a trávenia voľného času** – či už vytvorenie komunitného centra, alebo zapájanie cudzincov do aktivít vo verejných priestoroch. Vytváranie väzieb medzi obyvateľstvom a cudzincami na prekonávanie predsudkov a negatívnych postojov
- b) **Bývanie – štartovacie byty, nájomné bývanie** – vytvorenie mechanizmu zisťovania potrieb bývania a následná stratégia riešenia bývania vrátane snahy o zabránenie rezidenčnej segregácii. Je potrebné zároveň vytvárať dobré podmienky na legálne bývanie, aby nevznikali nelegálne ubytovne alebo sa cudzinci neubytovávali „na čierno“.
- c) **Kancelária prvého kontaktu** – tlmočenie, poskytovanie informácií cudzincom, lepšie informovanie cudzincov o tom, že takýto kontaktný bod existuje a aké typy služieb poskytuje
- d) **Potreba lepších informácií o situácii cudzincov v meste** – jednotlivé odbory mesta, ale aj iné inštitúcie potrebujú kvalitné informácie o vývoji situácie cudzincov, ich potreby a špecifické situácie, v ktorých sa ocitajú, aby vedeli adekvátne nastaviť služby pre túto cieľovú skupinu
- e) **Potreba sprevádzania po úradoch** – cudzinci sa často nevedia zorientovať v požiadavkách, ktoré od nich jednotlivé úrady majú a čo od nich vyžadujú. V tomto zmysle by pomohlo, ak by mesto zamestnávalo osoby, ktoré by „sprevádzali“ cudzincov týmito procesmi a pomohli im zorientovať sa vo všetkých povinnostiach, ktoré voči mestu ale aj štátu majú. V tejto súvislosti sa ako potrebné ukazuje aj poskytovanie bezplatných poradenských služieb
- f) **Lepšia spolupráca so zamestnávateľmi** -mesto by malo vyvinúť systém efektívnej spolupráce so zamestnávateľmi, ktorí zamestnávajú cudzincov – prostredníctvom pracovných skupín alebo iných platforiem
- g) **Atmosféra prijatia – mäkké aktivity na integráciu** – mesto by malo podporovať aktivity, ktoré vedú k zblížovaniu cudzincov a ostatných obyvateľov, vytváraniu vzájomných vzťahov. V tomto zmysle je aj dôležitá komunikácia tejto témy zo strany mesta a iných aktérov.

POUŽITÉ ZDROJE:

Etický kódex zamestnancov MsÚ Nitra <https://www.nitra.sk/zobraz/sekcii/eticky-kodex-10401>

Akčný plán 2018 - 2019 - Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Nitry na roky 2015-2023

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Mesta Nitry na roky 2015-2023

Všeobecne záväzné nariadenie Mesta Nitry č. 3/2014 o poskytovaní jednorazovej dávky v hmotnej núdzi

Všeobecne záväzné nariadenie Mesta Nitry č. 4/2014 o sociálnych službách v znení Dodatkov č. 1, 2, 3 a 4

Všeobecne záväzné nariadenie Mesta Nitry č. 1_2011 o podmienkach pridelovania a bývania v bytoch určených na nájom pre obyvateľov mesta obstaraných z verejných prostriedkov v znení Dodatku č. 1

Všeobecne záväzné nariadenie Mesta Nitry č. 1/2005 o poskytovaní finančných príspevkov na vykonanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v znení Dodatku č. 4

Dotačný systém – prehľady pridelených dotácií v oblasti sociálnych služieb a kultúry

Komunitný plán sociálnych služieb v meste Nitra <https://www.nitra.sk/zobraz/obsah/18816>

Koncepcia rozvoja kultúry mesta Nitra <https://www.nitra.sk/zobraz/obsah/13115>

Kultúrno-spoločenský mesačník <https://www.nitra.sk/Zobraz/Obsah/30853>

Koncepcia rozvoja mesta Nitry <https://www.nitra.sk/zobraz/sekcii/koncepcia-rozvoja>

Smernica č. 4/2007 o poskytovaní jednorazového finančného príspevku osobitným skupinám obyvateľov mesta Nitry / úplné a platné znenie v znení Dodatkov č. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 a 12

Smernica primátora č. 8/2010 o poskytovaní pomoci občanom mesta Nitry v Sociálnej výdajni potravín mesta Nitry /v znení Dodatku č.2/

Smernica mesta Nitry č. 5/2011 o postupe pridelovania bytov v Dome s opatrovateľskou službou v znení Dodatkov č.1, 2 a 3

Smernica mesta Nitry č. 6/2011 o postupe pridelovania bytov v Bytovom dome Senior v znení Dodatkov č.1, 2 a 3

Akčný plán politiky mládeže mesta Nitry na roky 2010 – 2011

Projekty mesta Nitra <https://www.nitra.sk/zobraz/sekciu/projekty-priority-strategie>

Akčný plán Nitra pre všetkých – Informácie (nielen) pre hendikepovaných turistov <https://www.nitra.sk/Zobraz/Obsah/18345>